

Katedra: historie

Studijní program: magisterský

Studijní obor: dějepis – anglický jazyk

Politické procesy 50. let – kauza agentů chodců
Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy

Political Trials in the 1950s – The Trial of Jiří Hejna
and Rudolf Fuksa, the secret agents

Diplomová práce: 2011–FP–KHI– 222

Autor:

Pavel Tůma

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Tomáš Bursík

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
87		9		6	9

V Liberci dne: 29. června 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra historie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant): Pavla Tůmu
adresa: Buková 4, 589 01 Třešť
studijní obor (kombinace): dějepis – anglický jazyk
Název DP: **Politické procesy 50. let**
Název DP v angličtině: Political Trials in the 1950s
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.
Konzultant: Mgr. Tomáš Bursík
Termín odevzdání: 15.5.2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 3. prosince 2009

_____
děkan

_____
vedoucí katedry

Převzal (diplomant): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název DP:	POLITICKÉ PROCESY 50. LET
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.
Cíl:	Diplomová práce na základě studia pramenů a literatury charakterizuje jeden z politických procesů 50. let 20. století. Pozornost bude zaměřena především na vybraného politického vězně a jeho rodinu. Mimo jiné práce poukáže na vyšetřovací metody a vězeňské praktiky komunistického režimu. Pomocí metody orální historie bude charakterizován život konkrétního politického vězně před zatčením, během vězení i po propuštění na svobodu.
Požadavky:	Znalost dobových reálií, kritické myšlení, schopnost práce s prameny a jejich komparace s literaturou.
Metody:	Analýza archivního materiálu Syntéza pramenů a literatury
Literatura:	<p>1. PRAMENY</p> <p>1.1. Archivy Archiv bezpečnostních složek, Praha Národní archiv, Praha</p> <p>1.2. Publikované prameny a dokumenty Soudobý regionální tisk Memoáry</p> <p>1.3. Orální historie Rozhovory s pamětníky</p> <p>2. LITERATURA Bartošek, K.: Český vězeň. Svědectví politických vězeňkyň a vězňů let padesátých, šedesátých a sedmdesátých. Praha – Litomyšl 2001. Bartošek, K.: Zpráva o putování v komunistických archivech. Praha – Paříž (1948-1968). Praha – Litomyšl 2001. Bílek, J. – Kaplan, K.: Pomocné technické prapory 1950-1954. Tábory nucené práce v Československu v letech 1948-1954. Vznik, vývoj, organizace a činnost. Praha 1992. Hejl, V.: Zpráva o organizovaném násilí. Praha 1990. Kaplan, K.: K politickým procesům v Československu 1948-1954. Praha 1994.</p>

Kaplan, K.: Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956. Brno 1999.

Kaplan, K.: Největší politický proces. M. Horáková a spol. Brno 1995.

Kaplan, K.: Nekrvavá revoluce. Praha 1993.

Kaplan, K.: Stát a církev v Československu 1948-1953. Brno 1993.

Kaplan, K.: Zpráva o zavraždění generálního tajemníka. Praha 1992.

Kaplan, K. – Paleček, P.: Komunistický režim a politické procesy v Československu. Brno 2001.

Ullitz, B: Neuzavřená kapitola. Politické procesy padesátých let. Praha 1990.

Vaško, V.: Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II. Praha 1990.

Čestné prohlášení

Název práce: Politické procesy 50. let – kauza agentů chodců Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy

Jméno a příjmení autora: Pavel Tůma

Osobní číslo: P06100778

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 30. 6. 2011

Pavel Tůma

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Kateřině Lozoviukové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych chtěl poděkovat Jindřichu Šnýdlovi za poskytnutí soukromých materiálů ke kauze Jiří Hejna a spol. a Veronice Čermákové za upozornění na tento politický proces.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá politickým procesem s Jiřím Hejnou a spol. První část seznamuje s problematikou politických procesů obecně a nasazováním agentů-chodců na území Československa. Druhá část je zaměřena na samotnou kauzu Jiřího Hejny a spol. Obviněním z vyzvědačství a napomáhání vojenským zběhům čelilo pět členů údajně „protistátní“ skupiny. Jiří Hejna a Rudolf Fuksa, podle vyšetřovatelů hlavní organizátoři této skupiny, byli navíc souzeni za zběhnutí a velezradu. Státní soud v Praze vynesl vysoké tresty odnětí svobody, včetně dvou rozsudků smrti. Cílem práce je zmapovat a analyzovat průběh tohoto procesu. Kauza poukazuje na nezákonnosti páchané na „nepřítelích“ režimu.

Klíčová slova: politický proces, agent-chodec, „protistátní“ skupina, velezrada, Státní soud, „nepřítel“ režimu

Summary

This diploma thesis describes the political trial of Jiří Hejna. First part is about political trials in general and about secret agents who were sent to Czechoslovakia. Second part deals with the trial of Jiří Hejna itself. Five members of this „anti-state“ group were charged with helping deserters. Jiří Hejna and Rudolf Fuksa, according to interrogators leaders of the group, were charged with desertion and high treason. State court in Prague sent five members of the group to a jail and sentenced Jiří Hejna and Rudolf Fuksa to the death. The aim of this diploma thesis is to analyze this trial. The trial of Rudolf Fuksa and Jiří Hejna shows the illegality of trials in 50s against the „enemies“ of the regime.

Key words: political trial, secret agent, „anti-state“ group, high treason, State court, the „enemy“ of the regime

Obsah

1.0 Úvod.....	10
2.0 Kritika pramenů a literatury	12
2.1 Kritika pramenů	12
2.2 Kritika literatury	14
3.0 Politické procesy v 50. letech.....	17
4.0 Agenti-chodci	23
4.1 Situace po roce 1948.....	23
4.2 Nasazení agentů-chodců.....	26
4.3 Organizace zahraničního odboje	28
5.0 Proces Jiří Hejna a spol.	30
5.1 Rudolf Fuksa a Jiří Hejna.....	31
5.1.1 Život před překročením hranic	31
5.1.2 Překročení hranic a pobyt v SRN.....	34
5.1.3 Návrat do Československa	40
5.2 Další údajní spolupracovníci skupiny	41
5.2.1 Bedřich Klaška.....	42
5.2.2 František Novotný.....	43
5.2.3 Josef Petrlík	44
5.2.4 Eduard Ratzek.....	45
5.2.5 Ludvík Vejrostek	46
5.3 Pobyt v Československu	48
5.3.1 Překročení hranic a cesta do Teplic	48
5.3.2 Pokus o kontakt s rodiči Rudolfa Fuksy.....	49
5.4 Zatčení a obžaloba	50
5.5 Vyšetřovatelé, soudci a obhájci v kauze Jiří Hejna a spol.	53
5.5.1 Vyšetřovatelé	53
5.5.2 Prokurátor a soudci	56
5.5.3 Advokáti	58
5.6 Hlavní líčení	59
5.7 Rozsudek a odvolání	61
5.8 Poprava.....	65
5.9 Rehabilitace odsouzených	68

5.9.1 Jiří Hejna a Rudolf Fuksa	68
5.9.2 Ostatní spolupracovníci „protistátní“ skupiny	69
6.0 Závěr	70
7.0 Seznam použitých pramenů a literatury	73
7.1 Prameny	73
7.1.1 Archivní prameny	73
7.1.2 Studie a tisk	73
7.2 Literatura	74
7.3 Internetové stránky a dokumenty	76
8.0 Seznam zkratk	77
9.0 Seznam příloh	78
10.0 Přílohy	79

1.0 Úvod

V Československu docházelo po převzetí moci komunisty v únoru 1948 k mnoha politickým procesům. Jednalo se o účinný prostředek nového režimu, díky kterému se mohl efektivně zbavovat nepohodlných osob a odpůrců. Některé z procesů vstoupily do širokého povědomí, například kauza Milady Horákové a spol. Mezi méně známé procesy patří i kauza Jiřího Hejny a spol., které je věnována tato diplomová práce. Po dohodě s vedoucí práce jsme upravili konečný název práce na Politické procesy 50. let – kauza agentů chodců Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy. Tento případ řešil Státní soud v Praze v březnu 1951. Dva hlavní představitelé, Jiří Hejna a Rudolf Fuksa, byli odsouzeni k trestu smrti oběšením. Tento případ je o to smutnější, že oběma mladíkům nebylo ještě ani 21 let. Ostatní údajní spolupracovníci skupiny dostali, až na jednu výjimku, mnohaleté tresty odnětí svobody.

V úvodní kapitole se zaměřím na problematiku dochovaných pramenů a vydané literatury. Zvláště vyšetřovací spisy byly psány velice jednostranně za účelem odsouzení obviněného, nikoli s ohledem na skutečnou realitu. To se zákonitě muselo odrazit na objektivitě dochovaných materiálů. Pokud již odsouzení nežijí a nepodají svoji verzi příběhu, je obtížné, ba prakticky nemožné, spolehlivě zrekonstruovat průběh, často zcela vymyšleného procesu.

Následující kapitola je věnována politickým procesům obecně. V ní popíši komunistickou cestu k moci od poválečného období a různé prostředky, kterých k tomuto účelu nový režim používal. Zároveň poukážu na některé významné kauzy, ve kterých lze najít shodné znaky s většinou proběhlých politických procesů.

Jelikož oba hlavní obvinění v kauze Jiří Hejna a spol. patřili k agentům-chodcům, spolupracovníkům západních zpravodajských služeb plnících na území Československa různé zpravodajské úkoly, mapuje další kapitola jejich situaci obecně. Takoví lidé měli často mizivé šance na úspěch, hlavně kvůli nedostatečnému až nulovému výcviku a také díky stupni zabezpečení hranic. Zaměřím se na podmínky, ve kterých museli uprchlíci z Československa žít a jaké hlavní motivy je vedli ke spolupráci se západními zpravodajskými službami.

Vlastní kauze Jiřího Hejny a spol. je věnována následující kapitola. Kromě životopisů jednotlivých obviněných se pokusím dohledat informace o lidech, kteří se na procesu významnou měrou podíleli. Jedná se o vyšetřovatele, soudce, prokurátory i obhájce, jejichž přičiněním padly v tomto soudním řízení tak vysoké tresty.

Dále zmapuji vývoj událostí, který vedl k udělení absolutního trestu pro dva členy údajně protistátní skupiny. Polehčující okolnosti, jako nízký věk, nerozvážnost, nepoužití

násilí apod. nevzal soud v potaz. Jedná se o smutný příklad toho, jak je člověk bezmocný v soukolí justice, plně prosazující zájmy nově vzniklého režimu. V jedné z podkapitol se zaměřím na okolnosti vykonaných poprav a na rozporuplné reakce, které v současné době vyvolává u obyvatel jeden z odsouzených Rudolf Fuksa v místě svého bydliště.

O aktuálnosti případu svědčí zařazení případu Jiřího Hejny a spol. do televizního pořadu *Dopisy z cely smrti*, vysílaného Českou televizí a také spory ohledně odhalení pamětní desky Rudolfu Fuksovi v Chrastavě, které reflektuje tamější tisk.

2.0 Kritika pramenů a literatury

2.1 Kritika pramenů

Materiály vzniklé v 50. letech v režii StB jsou komplikovaným zdrojem informací, bohužel v řadě případů jediným. Práce s tímto typem pramene vyžaduje značnou dávku kritičnosti. Již během vyšetřování, když se například používaly dopředu nachystané otázky a odpovědi, se na obžalovaného hledělo stejně jako na již odsouzeného zločince. Formulace a vyjadřování ve výslechových protokolech to bohužel potvrzuje.

Diplomová práce vychází především z dochovaných archivních materiálů k případu Jiří Hejna a spol. Jedná se v první řadě o prameny uložené v Národním archivu v Praze, jde například o žalobu¹, protokol o hlavním líčení², rozsudek Státního soudu³, odvolací soud⁴ apod. v Archivu bezpečnostních složek v Praze⁵ je uložený vyšetřovací spis, kde můžeme nalézt například výpovědi obviněných v kauze Jiří Hejna a spol. O některých osobách zodpovědných za průběh a výsledek soudního procesu je možné dohledat alespoň částečné informace v Archivu bezpečnostních složek v Kanicích u Brna⁶. Studium těchto pramenů pomohlo k získání širšího obrazu o celém procesu a odhalilo zajímavé osudy některých vyšetřovatelů.

Významným zdrojem informací k samotnému procesu s Jiřím Hejnou a spol. je soukromý archiv Jindřicha Šnýdla, žijícího příbuzného Rudolfa Fuksy. V něm se dochovala například celá řada fotografií z raného života Rudolfa Fuksy a osobní korespondence mezi členy rodiny.

K co nejobjektivnějšímu zrekonstruování případu přispívá metoda orální historie, během níž se pracuje s pamětníky a jejich verzemi celého příběhu. Vyplyne tak na povrch řada zajímavých zjištění a rozporů mezi obviněným a vyšetřovateli. Odsouzení v kauze Jiří Hejna a spol. již dnes bohužel nežijí a ani další pamětníky se nepodařilo objevit.

Dále je možné čerpat z tištěných pramenů. K pochopení fungování justice v 50. letech se výborně hodí například třídílná publikace *Československá justice v letech 1948-1953*

---

¹ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952.

² NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952.

³ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, rozsudek Státního soudu z 12. 3. 1952.

⁴ NA, fond Nejvyšší soud Praha, nezpracováno, spisová značka To III 125/52, odvolání proti rozsudku Státního soudu z 25. 4. 1952.

⁵ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol.

⁶ ABS, oddělení archivních fondů vojsk MV Kanice, v. č. 796, 3776, 6846.

ABS, oddělení archivních fondů MNB-702-51.

v *dokumentech*⁷, kde je možné navíc zjistit jména soudců u Státního soudu v Praze, případně i některé další informace o prokurátorech.

Život Rudolfa Fuksy vyvolává v současné době ve městě Chrastavě, kde odsouzený léta žil, rozkol mezi tamním obyvatelstvem. Ohniskem sváru mělo být odhalení pamětní desky právě na počest Rudolfa Fuksy. Reakce obou stran mapují *Chrastavské listy*, objevují se v nich články od samotných obyvatel vyjadřujících vlastní názor i výsledky hlasování zastupitelstva.

---

⁷ Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena: Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, I. - III. díl.

2.2 Kritika literatury

O politických procesech 50. let 20. století v Československu vyšla celá řada publikací. Obecně je můžeme rozdělit na dvě základní skupiny. První kategorie se věnuje politickým procesům v obecném kontextu a často popisuje větší množství kauz. Jako příklad lze uvést knihu *Komunistický režim a politické procesy v Československu*⁸, od Karla Kaplana a Pavla Palečka. Přestože se jedná o přehledovou práci, autoři v ní popisují celou řadu procesů a podávají tak základní obraz doby, ve které k politickým procesům docházelo.

Do první kategorie lze zařadit také knihu *Zpráva o organizovaném násilí*⁹ od Viléma Hejla, kde se dočteme o problematice přípravy politických procesů a jednotlivých složkách státního aparátu, které se na ní významnou měrou podílely. Také popisuje brutální vyšetřovací metody používané vyšetřovateli ke zlomení obviněného a získání, často lživých informací. Podobné postupy při vyšetřování nelze vyloučit ani v kauze Jiřího Hejny a spol. Obviněný pod těžko představitelným tlakem podepíše prakticky cokoli, což usnadnilo tehdejší justici pracovat tolik efektivně. Další publikací spadající do první skupiny je například kniha *Neuzavřená kapitola*¹⁰ od Bedřicha Utitze. Autor podává celou řadu informací o politických procesech probíhajících v 50. letech 20. století.

Druhou kategorií publikací o politických procesech jsou knihy, blíže se zaměřující na konkrétní případy. Příkladem může být *Největší politický proces, M. Horáková a spol.*¹¹ od Karla Kaplana. Na tomto politickém procesu, jednoho z největších v dějinách Československa, můžeme vysledovat určité zákonitosti, uplatňující se u většiny ostatních procesů. I zde padaly velmi vysoké tresty, včetně několika absolutních.

V poslední době vychází stále více knih, věnujících se problematice agentů-chodců. Často se v nich čtenář může setkat do jisté míry s nekritickým přístupem ke spolupracovníkům západních zpravodajských služeb. To může být dáno tendencemi v současné společnosti o hledání „hrdinů“ právě z řad protikomunistického odboje za každou cenu. Tím rozhodně nechci znevážit úsilí, statečnost, sebeobětování a nasazování vlastního života mnohých agentů-chodců. Jen chci upozornit na to, že bychom jednotlivé kauzy neměli posuzovat pouze černo-bíle. Vždyť i moderní justice má problémy se s podobnými případy jednoznačně vyrovnat. Narážím především na problematiku tzv. zbytkových trestů, například

---

⁸ Kaplan, Karel; Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno 2001.

⁹ Hejl, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990.

¹⁰ Utitz, Bedřich: *Neuzavřená kapitola*, Politické procesy 50. let, Praha 1990

¹¹ Kaplan, Karel: *Největší politický proces, M. Horáková a spol.*, Brno 1995

za zběhnutí od ozbrojených složek, jako tomu bylo i v případě obou hlavních obviněných v kauze Jiří Hejna a spol.

Významnou publikací věnovanou agentům-chodcům je kniha od Ivo Pejčocha a Prokopa Tomka *Agenti-chodci na popravisti*¹². Díky přehlednému členění má čtenář možnost porovnat osudy desítek spolupracovníků západních zpravodajských služeb, kteří přišli o život. Mezi nimi lze nalézt i stručné životopisy Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy, hlavních odsouzených v případě Jiří Hejna a spol. Autoři poukazují na mimořádnou obtížnost úspěšného splnění jejich úkolů a stručně charakterizují princip fungování západních zpravodajských služeb. Nevýhodou této knihy jsou často až příliš stručné životopisy odsouzených, což do značné míry omezuje celkovou představu o jejich pohnutkách a motivacích.

O fungování zpravodajských služeb se můžeme dále dočíst například v popularizační práci od Karla Pacnera *Československo ve zvláštních službách*.¹³ V této obsáhlé tetralogii autor popisuje vývoj od 1. světové války až do roku 1989. Každý z dílů mapuje určitý časový úsek, první díl se zaměřuje na období 1914-1939, druhý díl se zabývá obdobím 2. světové války. Vzhledem k tématu diplomové práce jsem nejvíce vycházel z třetího dílu, věnovanému období mezi lety 1945-1961. Poslední část je věnována situaci v letech 1961-1989.

K získání bližších informací o kauze Jiřího Hejny a spol. bylo nutné prostudovat i literaturu, která se politickým procesům přímo nevěnuje, ale úzce s nimi souvisí. V případě Rudolfa Fuksy, člena pohraniční stráže, jde především o knihu Martina Pulce *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*.¹⁴ a práci Pavla Vaňka *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*¹⁵, které poskytují zásadní poznatky pro pochopení důležité role pohraniční stráže při střežení československých hranic. Velkým kladem práce Martina Pulce, je popis a charakteristika jednotlivých součástí pohraniční stráže, včetně hodností a funkcí. U Jiřího Hejny, který musel absolvovat základní vojenskou službu u PTP, zase přiblížily těžké podmínky příslušníků těchto útvarů například publikace Josefa Juzy *Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou*¹⁶ nebo v knize od Karla Kaplana a Jiřího Bílky *Pomocné technické prapory 1950-1954*.¹⁷

---

¹² Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: *Agenti-chodci na popravisti*, Kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949-1958, Praha 2010.

¹³ Pacner, Karel: *Československo ve zvláštních službách*, Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989, Díl III., Praha 2002

¹⁴ Pulec, Martin: *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*, Seznamy usmrcených na státních hranicích 1945-1989, Praha 2006, s. 25.

¹⁵ Vaněk, Pavel: *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*, Praha 2008.

¹⁶ Juza, Josef: *Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1996.

¹⁷ Bílek, Jiří; Kaplan, Karel: *Pomocné technické prapory 1950-1954*, tábory nucené práce v Československu v letech 1948-1954, Praha 1992.

Stručné životopisy obou hlavních obviněných jsem našel v další knize od Ivo Pejčocha *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*.¹⁸ Oproti životopisům uvedeným v knize *Agenti-chodci na popravišti* je zde podrobněji popisováno období těsně před útekem za hranice. Obecná část se zabývá politickými procesy, tentokrát jsou zaměřeny na příslušníky československé armády. Hlavním cílem těchto prací bylo poskytnout přehled a základní údaje o uvedených osobách. Navíc se ne u všech obětí politických procesů 50. let dochovalo dostatečné množství materiálu, aby se mohla jejich kauza zcela objasnit. Stejně je tomu i v případě Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy, kde bohužel zůstane mnoho otázek nezodpovězených.

Informace o životě agentů-chodců Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy lze čerpat i na internetových stránkách věnujícím se politickým procesům. Například se jedná o webové stránky Ústavu pro studium totalitních režimů¹⁹ nebo o stránky věnované období totality.²⁰ Jejich zajímavý osud se stal součástí dokumentu, vysílaného Českou televizí *Dopisy z cely smrti*.²¹

V této části jsou uvedeny pouze některé použité prameny a literatura. Úplný přehled prostudované literatury a pramenů je uveden v příslušné kapitole na straně 73.

---

¹⁸ Pejčoch, Ivo: *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*, Praha 2009.

¹⁹ dostupné z <http://www.ustrcr.cz>, (cit. dne 25. 4. 2011)

²⁰ dostupné z <http://www.totalita.cz>, (cit. dne 16. 3. 2011)

²¹ Pořad byl odvysílán 18. 9. 2008.

3.0 Politické procesy v 50. letech

Politické procesy se staly jedním z nástrojů používaných komunistickou stranou po převzetí moci v Československu. Jejich hlavním účelem byla podpora a udržení nově nastoleného režimu po únoru 1948.²²

Jisté změny nastaly již v poválečném období, mezi léty 1945 a 1948, kdy byly všechny politické strany v parlamentu uskupeny do Národní fronty. Její součástí byla Komunistická strana Československa, Československá strana národně socialistická, Československá strana lidová, Slovenská demokratická strana a Komunistická strana Slovenska. Neexistovala tedy žádná řádná opozice.²³ Komunisté se již tehdy snažili ovládnout důležité pozice, jako například ministerstvo vnitra, pod které spadaly zpravodajské a bezpečnostní složky. Ty se později ukázaly jako velice silná podpora nového režimu.²⁴

Ještě před samotnými volbami v roce 1946 došlo k pokusu o vytvoření procesu proti jednomu z představitelů národních socialistů Vladimíru Krajinovi. Ačkoli si komunisté byli vědomi toho, že soud jeho obvinění ze zrady zamítne, doufali, že jej tato aféra alespoň politicky zdiskredituje. Byl obviněn z toho, že po svém zatčení v roce 1943 spolupracoval s nacistickou policií a vyzrazoval informace o odboji. Tato obvinění byla zcela vykonstruována.²⁵ K politickému procesu s Vladimírem Krajinou došlo až o tři roky později, v březnu 1948.²⁶

Součástí strategie komunistů k postupnému převzetí moci se staly i provokace²⁷, zejména proti politickým odpůrcům. Dne 9. září 1947 mělo dojít k atentátu na tři významné politické představitele. Petru Zenklovi, Prokopu Drtinovi a Janu Masarykovi, byly poslány balíčky s výbušninami. Ty byly zneškodněny předtím, než se dostaly k určeným osobám. Šlo o nálože trinitrotoluenu, které mohly způsobit vážná zranění nebo dokonce smrt osobám, přítomným při otevírání balíčku. Komunisté se snažili dokázat, že celá aféra vznikla na popud národních socialistů. Tedy, že si balíčky s výbušninami měli poslat sami.

Vyšetřování ukázalo, že za celou akcí ve skutečnosti stáli komunističtí funkcionáři. K výrobě balíčků mělo dojít v obci Krčmání na Olomoucku, proto je celá záležitost někdy

---

²² Kaplan, Karel: StB o sobě, výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka (dále jen Stb o sobě), Praha 2002, s. 6.

²³ Hejl, Vilém: Zpráva o organizovaném násilí, Praha 1990, s. 10.

²⁴ Kalous, Jan: Instrukční skupina StB v lednu a únoru 1950, zákulisí případu Čihošť, Praha 2001, s. 9.

²⁵ Hejl, Vilém: c. d., s. 127.

²⁶ Vladimír Krajina byl odsouzen 25 let odnětí svobody v nepřítomnosti, jelikož hned v únoru 1948 emigroval. K tomuto více např. Kočová, Kateřina: Druhá retribuční, Činnost mimořádných lidových soudů v roce 1948, Soudobé dějiny, 12, 2005/3-4, s. 586-625.

²⁷ Oběti těchto provokací museli neustále očisťovat svoje jména a nemohli se plně soustředit na důležité státní záležitosti. To později usnadnilo komunistům převzít moc v Československu.

nazývána Krčmářská aféra. Na komunistickém sekretariátě v Olomouci byly navíc nalezeny nehlášené zbraně a bylo podáno trestní oznámení. Celá aféra vyústila v konflikt ministerstev vnitra a spravedlnosti za účelem provokací.²⁸

Svou roli během převzetí moci komunisty v únoru 1948 sehrály i lidové milice²⁹. Počty jejich příslušníků se vyšplhaly asi na 40 tisíc mužů. Avšak jejich bojeschopnost nebyla na vysoké úrovni, jelikož se mnozí členové teprve krátce učili zacházet se zbraněmi. Na druhou stranu bylo jejich hlavním úkolem zastrašení případných odpůrců a ne přímé vojenské střety.³⁰

Zatímco v první fázi šlo o převzetí moci komunisty³¹, v té druhé se jednalo o přetváření celého systému do vhodné podoby. Hlavním cílem bylo oslabení demokracie³², jejíž hlavní oporou byla střední vrstva společnosti a narušení soukromého vlastnictví.³³

Odpor proti komunistům se projevoval například manifestacemi a demonstracemi během konání XI. všesokolského sletu v Praze v září 1948. Podobný charakter dostal i pohřeb bývalého prezidenta Československé republiky Edvarda Beneše, rovněž v září 1948³⁴. Začaly se šířit i různé letáky³⁵, produkované studentskými, skautskými nebo katolickými skupinami.³⁶

Část obyvatelstva věřila, že se komunisté u moci dlouho neudrží a režim co nevidět padne. Proto po roce 1948 vznikala celá řada odbojových skupin, kterých byly řádově stovky.³⁷

Ozbrojené složky komunistická strana potřebovala, jelikož představovaly nezbytnou oporu pro nový režim. Navíc v přípravě válečného konfliktu mezi Spojenými státy a Sovětským svazem byl loajální důstojnický sbor klíčový.

Změny se proto nevyhnuly ani armádnímu sboru. Pevnou pozici v armádě si komunisté snažili zajistit již po skončení 2. světové války. Po únoru 1948 docházelo

²⁸ K tomu více např. Tomek, Prokop: „Případ Dr. Doležel a spol.“ – vazební podmínky osob „Případu Krčmář“, *Securitas imperii*, 7, 2001, s. 12 – s. 15.

²⁹ Ačkoli v této době teprve vznikaly, později se mimo jiné podílely i na ochraně hranic, pokud bylo potřeba. Pulec, Martin: *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, Seznamy usmrcených na státních hranicích 1945-1989* (dále jen *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*), Praha 2006, s. 57.

³⁰ Hejl, Vilém: c. d., s. 53 - s. 54.

³¹ Krátce po únoru 1948 byli oponenti komunistické strany spíše tlačeni k emigraci.

Veber, Václav: Xaver-Jindra, Odboj na Kutnohorsku a Čáslavsku, *Paměť a dějiny*, 3, 2009/1, s. 86.

³² S tím souvisí i zákaz některých politických stran.

³³ Veber, Václav: *Padesátá léta v Československu, komunismus na domácí scéně*, *Securitas imperii*, 7, 2001, s. 9.

³⁴ Další demonstrace se konala v Plzni v roce 1953 proti nově zavedené měnové reformě.

³⁵ Ty byly psány zpravidla anonymně nebo pod různými pseudonymy. Přepisovaly se ručně, na stroji nebo na cyklostylu.

Rezníček, Jiří: *Spojte se všichni utlačovaní a svrhněte tu bolševickou sebranku*, *Paměť a dějiny*, 4, 2010/3, s. 110.

³⁶ Tamtéž, s. 10.

³⁷ Málek, Jiří: *JUDr. Vlastislav Chalupa, agent StB*, *Securitas imperii*, 2, 1994, s. 72.

k čistkám, takže během dvou měsíců bylo propuštěno 813 důstojníků a do roku 1949 opustilo armádu na 4600 osob. U nově dosazených se hledělo hlavně na věrnost komunistické straně³⁸ a sociální původ.³⁹ Komunisté se zbavovali nepohodlných osob provokacemi, znemožněním studia rodinným příslušníkům nebo v lepším případě předčasnou penzí. Během politických procesů s vojenskými představiteli v letech 1948 – 1952 bylo popraveno 27 důstojníků.⁴⁰

Podle Karla Kaplana můžeme politické procesy rozdělit do čtyř základních skupin. První kategorii tvořily „soudní perzekuce politické povahy“, ve kterých byly žalováni lidé za protikomunistickou politickou činnost. Mohlo se jednat i o zcela vymyšlená obvinění. Do druhé skupiny patří „procesy politicky motivované“. Sem patří údajné hospodářské zločiny, kterých bylo například využíváno pro přinucení zemědělců ke vstupu do družstev. Ke třetí kategorii řadíme „politické činy verbálního charakteru“, zde šlo hlavně o výroky proti státním představitelům. Poslední skupinou jsou „rozsudky vynášené tajnými komisemi“. Ty mohly například rozhodovat o poslání někoho do pracovního tábora.⁴¹

Důležitou roli při vytváření procesů sehrála i StB. Mezi její úkoly patřilo získávání informací nejrůznějšími prostředky. Mezi ně můžeme zařadit odposlech telefonů, kontrola dopisů, prohledávání bytů a fotografování, případně filmování podezřelých. Mezi sledovanými byli nejen političtí odpůrci, ale i církevní představitelé, příslušníci prvního a druhého odboje, slavné osobnosti, emigranti a také příbuzní a přátelé podezřelých.⁴²

Specifickým příkladem politických procesů byl takzvaný monstrproces. Na něm lze charakterizovat obecné praktiky, používané komunistickou stranou, které je možné vidět i u dalších politických procesů. Prvním z řady monstrprocesů se stal případ Milady Horákové. Zároveň šlo o největší politický proces v Československu vůbec.⁴³ Na jeho konstrukci se velkou měrou podíleli sovětsí poradci.⁴⁴ K nim patřili například Lichačev a Marakov. Také se v tomto procesu poprvé uplatnilo memorování scénáře, pečlivě připraveného dopředu.

---

³⁸ Před únorem 1948 bylo nejdůležitější politicko-ideologické hledisko, takže byla možná konverze i z původní elity. Ale po převzetí moci komunisty se nová elita rekrutuje výhradně z dělnictva. Tím pádem se hlavním kritériem stal třídní původ.

Pavka, Marek: Kádry rozhodují vše, Kádrová politika KSČ z hlediska teorie elit (prvních pět let komunistické vlády), Brno 2003, s. 89.

³⁹ Bílek, Jiří: Československá armáda jako oběť i nástroj politické perzekuce, Sborník vybraných dokumentů z let 1948-1953, Praha 2005, s. 3.

⁴⁰ Kalous Jan: Generál Jan Šejna, předmět zájmu vojenské kontrarozvědky, Securitas imperii, 8, 2001, s. 95 - s. 96.

⁴¹ Kaplan, Karel: StB o sobě, s. 20 - s. 21.

⁴² Více k tématu např. Povolný, Pavel: Operativní technika a StB, Securitas imperii, 1, 1994, s. 73. – s. 145.

⁴³ Kaplan, Karel: Největší politický proces, M. Horáková a spol. (dále jen Největší proces), Brno 1995, s. 5.

⁴⁴ Díky nim se začaly zavádět sovětské vzory do výroby procesů.

Kaplan, Karel: StB o sobě, s. 8.

K zatčení Milady Horákové došlo 27. září 1949, ale Státní bezpečnost tehdy o její skutečné roli nevěděla. Ačkoli byla přesvědčena, že se na protikomunistickém odboji aktivně podílela.⁴⁵ Během vyšetřování se používalo tvrdých metod⁴⁶, které měly za cíl dotyčného zlomit a přimět ke spolupráci. Docházelo i k fyzickému a psychickému násilí.⁴⁷

V březnu 1950 předložila žalující strana návrh na veřejný politický proces s tzv. „Direktoriem československého odboje“.⁴⁸ Rozsudek soud vynesl 8. června 1950. Mělo přijít více než 6300 rezolucí⁴⁹, které požadovaly přísné potrestání.⁵⁰

Specifickou roli hráli v případě obhájci⁵¹ obžalovaných. Na jedné straně neměli narušit politický účinek procesu, ale zároveň neměli být úplně pasivní, aby justice vypadala na veřejnosti svobodně.⁵²

Všichni obžalovaní čelili obvinění z vyzvědačství a velezrady.⁵³ Někteří ze třinácti obžalovaných navíc byli obviněni z „organizování branné síly“.⁵⁴ Nakonec padly čtyři tresty smrti, a sice pro Horákovou, Buchala, Pecla a Kalandru. Nestával, Hejda, Přeučil a Kleinerová dostali doživotní vězení. Hostička byl odsouzen na 28 let, Peška na 25 let, Křížek na 22 let, Zemínová na 20 let a Dundr na 15 let odnětí svobody. Státní soud se navíc usnesl na nedoporučení udělení milosti prezidentu republiky pro čtyři odsouzené na smrt. V následných procesech bylo žalováno přes 600 osob v 35 soudních případech.⁵⁵

Politické procesy měly dva hlavní cíle. Zaprvé ukázat nebezpečí, které měla údajná trestná činnost obviněných představovat pro stát a pro „pracující lid“. A zadruhé byly výsledky údajné ilegální činnosti prezentovány veřejnosti v mnohem horším světle.⁵⁶

---

⁴⁵ Kaplan, Karel: Největší proces, s. 111.

⁴⁶ Mezi ně patřilo například odpírání spánku, používání dlouhotrvající samovazby, spoutání rukou i nohou nebo odpírání jídla a pití. V průběhu výslechů se užívalo mlácení, pálení kůže, elektrošoky a další nelidské zacházení. Hejl, Vilém: c. d., s. 152.

⁴⁷ Kaplan, Karel: Největší proces, s. 123.

⁴⁸ Formánková, Pavlína: „Vypořádali jsme se s Horákovou, vypořádáme se i s americkým broukem, Kampaň provázející proces s JUDr. Miladou Horákovou, Paměť a dějiny, 3, 2007/1, s. 20.

⁴⁹ Ze soudního líčení byly pravidelně vydávány zprávy a noviny, které měly u obyvatelstva vyvolat nenávist vůči obžalovaným.

Tamtéž, s. 25.

⁵⁰ Kaplan, Karel: K politickým procesům v Československu 1948-1954, Praha 1994, s. 76.

⁵¹ Ve většině případů obhájci přímo spolupracovali s prokurátorem, navíc jim bylo často bráněno ve styku s obžalovanými.

Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena a kolektiv: Československá justice v letech 1948-1953, I. díl (dále jen Justice, I. díl), Praha 2003, s. 323.

⁵² Kaplan, Karel: Největší proces, s. 145.

⁵³ Podle zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky.

Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena a kolektiv: Justice, I. díl, Praha 2003, s. 15.

⁵⁴ Kaplan, Karel: Největší proces, s. 156.

⁵⁵ Kaplan, Karel; Paleček, Pavel: Komunistický režim a politické procesy v Československu, Brno 2001, s. 69.

⁵⁶ Kaplan, Karel: Největší proces, s. 125.

Později se hledání třídního nepřítele obrátilo i do tzv. vlastních řad.⁵⁷ Na začátku roku 1951 zůstalo ve vězení kolem 50 komunistických funkcionářů. Mezi nimi figurovala jména jako například Artur London⁵⁸, Vlado Clementis nebo Bedřich Reicin. Komunističtí funkcionáři věděli, že jsou v podstatě vydáni napospas, a že situaci nemohou prakticky nijak ovlivnit. Státní bezpečnost v této době dosáhla velké mocenské autonomie.⁵⁹

V roce 1952, od 20. do 27. listopadu, došlo k procesu s „Protistátním spikleneckým centrem v čele s Rudolfem Slánským. Zatýkání proběhlo 24. listopadu 1951.“⁶⁰

Rudolf Slánský, Bedřich Geminder, Ludvík Frejka, Josef Frank, Vladimír Clementis, Bedřich Reicin, Karel Šváb, Rudolf Marolius, Otto Fischl, Otto Šling a André Simon byli Státním soudem v Praze, 27. listopadu 1952 odsouzeni k trestu smrti. Výkon absolutního trestu proběhl o 6 dní později.⁶¹

Politické procesy, hlavně ty s komunistickými představiteli, neměli na veřejnost takový účinek, v jaký strana doufala. Ačkoli se kladl velký důraz na propagandu, v očích veřejnosti ztrácela komunistická strana postupně důvěryhodnost.⁶²

Od února 1948 až do Stalinovy smrti v roce 1953 hovoříme podle Karla Kaplana o tzv. zakladatelském období komunistického režimu. V této době došlo k proměnám prakticky ve všech oblastech společnosti. Změny dopadly na všechny sociální vrstvy⁶³, organizace a instituce. Došlo i ke změnám v hodnotovém systému.⁶⁴ Komunistická strana si postupně budovala monopolní postavení a odbourávala občanská i politická práva. Stranická rozhodnutí byla nadřazena zákonům, leckdy přímo ústavě. Je to právě toto období, kdy docházelo k nejhorším nezákonnostem, navíc v obrovské míře.⁶⁵

Stanovit přesný počet obětí je poměrně obtížné. Pokud bychom se řídili zákonem o rehabilitovaných osobách z roku 1990, dosáhlo by toto číslo 257 864 lidí. Nejsou zde však zahrnuty osoby odsouzené vojenskými soudy ani rehabilitované v roce 1968. Celkový počet

---

⁵⁷ Pernes, Jiří: Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století, Brno 2008, s. 73.

⁵⁸ Více o podmínkách jeho věznění např. London, Artur: Doznání, v soukolí pražského procesu, Praha 1990.

⁵⁹ Pernes, Jiří: c. d., s. 74 - s. 76.

⁶⁰ Kaplan, Karel: K politickým procesům v Československu 1948-1954, Praha 1994, s. 105.

⁶¹ Ströbinger: Vražda generálního tajemníka, Brno 1991, s. 102.

⁶² Pernes, Jiří: c. d., s. 79.

⁶³ Po únoru 1948 postihla perzekuce například také zaměstnance ministerstev. Z počátku se hledaly objektivní důvody pro jejich odstoupení (věk, reorganizace apod.), koncem téhož roku stačilo, že dotyčný „nemá kladný vztah k lidově demokratickému zřízení“ a mohl být propuštěn. Dalším postihem mohly být minimální důchody pro nepohodlné pracovníky.

Koutská, Ivana: Únor 1948 a perzekuce zaměstnanců ministerstva zahraničních věcí, Paměť a dějiny, 2, 2008/1, s. 45.

⁶⁴ Kaplan, Karel; Paleček, Pavel: Komunistický režim a politické procesy v Československu, Brno 2001, s. 18.

⁶⁵ Kaplan, Karel: StB o sobě, s. 11 - s. 16.

se tedy pohybuje kolem 264 tisíc osob a ani toto číslo není zcela konečné.⁶⁶ Mezi roky 1948 a 1952 bylo vyneseno 233 rozsudků smrti, z nichž 178 bylo vykonáno. Počet politických vězňů byl v roce 1952 asi 120 tisíc.⁶⁷

O politických procesech rozhodovaly tři instituce, a sice vedení komunistické strany, Státní bezpečnost a samotná justice.⁶⁸ Od roku 1948 bylo velmi často používáno provokací k „výrobě“ ilegálních skupin a podněcování k „protistátní“ činnosti.⁶⁹

---

⁶⁶ Kaplan, Karel; Paleček, Pavel: Komunistický režim a politické procesy v Československu, Brno 2001, s. 39.

⁶⁷ Utitz, Bedřich: Neuzavřená kapitola, Politické procesy 50. let, Praha 1990, s. 10.

⁶⁸ Kaplan, Karel: Největší proces, s. 58.

⁶⁹ Tamtéž, s. 71.

4.0 Agenti-chodci

4.1 Situace po roce 1948

Po skončení 2. světové války se postupem času stupňovalo napětí mezi Západem a Východem⁷⁰. V roce 1946 nařídil americký prezident Truman založení nové rozvědky CIG⁷¹. Ta měla na starosti koordinování výzvědných činností Spojených států. V květnu 1947 se z ní stala CIA⁷². Pod tuto organizaci spadala mimo jiné i CIC⁷³, jež měla na starosti kontrašpionáž.⁷⁴

Zásadní zlom pro Československo přišel s rokem 1948, když komunisté převzali moc v zemi. Postupně docházelo k nahrazování nepohodlných lidí, ať už se jednalo o místa v zaměstnání nebo určité sociální skupiny. Perzekuce v první řadě zasáhla armádu a politické strany⁷⁵. Například z Lidové strany muselo odejít na 100 000 funkcionářů a z národních socialistů dokonce na 120 000 funkcionářů. Čistky zasáhly prakticky celou společnost, včetně různých organizací, jako byl Sokol. Z jeho řad muselo odejít asi 15 000 lidí.

Občané zasažení perzekucí⁷⁶ komunistické strany měli jistě problém přijmout nově se utvářející režim. Právě z jejich řad se rekrutovali noví členové třetího odboje. Od skončení války neuplynula ještě příliš dlouhá doba, proto nebylo nijak obtížné dostat se ke zbraním.⁷⁷ Další možností protestu bylo formování skupin, které tiskly protikomunistické letáky a shromažďovaly důležité informace.⁷⁸ Všichni tito lidé s napětím očekávali brzký pád komunistického režimu, který však nepřišel.

Zahraniční situace již na začátku roku 1948 vypadala pro uprchlíky z Československa poněkud nepříznivě. Již dva roky předtím prosazovaly Spojené státy politiku zadržování komunismu⁷⁹, což v praxi znamenalo pomáhání ohroženým zemím. V roce 1947 byla vydána

---

⁷⁰ Západ byl tvořen nekomunistickými státy západní Evropy v čele se Spojenými státy americkými, Východ byl tvořen komunistickými zeměmi v Evropě s vůdčí rolí Sovětského svazu.

⁷¹ Central Intelligence Group.

⁷² Central Intelligence Agency.

⁷³ Counter Intelligence Corps – S jejími důstojníky se mohli setkat uprchlíci při výsleších (tzv. screeningu) po přechodu hranic.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 20.

⁷⁴ Pacner, Karel: Velké špionážní operace, studená válka, Praha 2004, s. 5.

⁷⁵ Tyto dvě složky bylo nutné dostat pod kontrolu co nejdříve, aby se nově nastolený režim mohl upevnit.

⁷⁶ Samozřejmě do této skupiny patřili i lidé s demokratickým cítěním.

⁷⁷ Mezi lidmi jich kolovalo určité nezanedbatelné množství.

⁷⁸ Aktivita každé skupiny byla jiná, leckde šlo pouze o jakési „debatní kroužky“.

⁷⁹ Zranitelnost spojenců Spojených států komunisty znamenala přímé ohrožení národní bezpečnosti ve Spojených státech.

„Trumanova doktrína“, která jasněji formulovala protikomunistickou politiku. Zároveň se však nepočítalo s osvobozením zemí, které již pod vlivem komunistů byly.

Lidé opouštějící Československo⁸⁰ ovládané komunistickou stranou nejčastěji odcházeli do americké okupační zóny v Bavorsku. Není proto divu, že v pozdější SRN působilo velké množství agentů, ať už ve službách Západu nebo Východu, aby situaci monitorovalo a snažilo se jí využít ve svůj prospěch. Dalšími častými místy pro útěk bylo území dnešního Rakouska, Itálie a Francie.⁸¹ Na podporu československých uprchlíků vznikl na jaře 1948 Americký fond pro československé uprchlíky, tzv. AFCR⁸².

Nově příchozí byli pečlivě vyslýcháni⁸³ v táborech⁸⁴, nejdříve důstojníky západních zpravodajských služeb, později byl tento úkol svěřen prověřeným uprchlíkům z Československa. Ti měli oproti svým západním kolegům jednu důležitou výhodu, a to mnohem lepší znalost poměrů, jež v Československu panovaly. Na druhou stranu se převážně nejednalo o proškolené agenty. I přesto mohli snadněji posoudit, zda emigranti disponovali nějakými užitečnými znalostmi.⁸⁵

Hlavní problém, který tábory podobného typu zužoval, byl hlad a špatná vybavenost. Jednalo se obvykle o objekty bývalých kasáren. Západ jednoduše nebyl připraven⁸⁶ na množství uprchlíků, které se do táborů⁸⁷ hrnulo. Po únoru 1948 uteklo z Československa asi 50 tisíc osob. Samozřejmě tábory nebyly pro většinu příchozích cílovou stanicí. Utečenci žádali o možnost odcestovat natrvalo do některé ze západních zemí. Největší zájem byl o Spojené státy, Kanadu, Austrálii a Jižní Afriku. Čekání na povolení k odcestování trvalo

---

⁸⁰ Mezi léty 1948 a 1951 odešlo ze země na 25 354 uprchlíků.

⁸¹ Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, Kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949-1958 (dále jen Agenti-chodci na popravišti), Praha 2010, s. 6-7.

⁸² American Fund for Czechoslovak Refugees. Toto občanské sdružení si kladlo za cíl získávat prostředky ke zlepšení podmínek v uprchlických táborech a pomáhat uprchlíkům s přesídlením.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 7.

⁸³ Nejednalo se však o výslechy podobné těm, které praktikoval komunistický režim u nás. Tzv. screeningem si musel projít každý uprchlík, šlo o rutinní záležitost. Jediným cílem těchto výslechů bylo zjištění užitečných informací, případně vytipování lidí pro navázání další spolupráce.

Tamtéž, s. 20

⁸⁴ Pro uprchlíky z Československa sloužily tábory v Goetheschule v Regensburgu, Schwabach, Dieburg, Murnau, Hanau, Amberg, Moschendorf, Ludwigsburg, Mnichov a Unterjettigen. Prvním ze jmenovaných táborů prošlo do prosince 1948 na 9277 osob.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 7.

⁸⁵ Pacner, Karel: Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách, Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989 (dále jen Československo ve zvláštních službách), Díl III., Praha 2002, s. 206.

⁸⁶ Vzhledem k ekonomické vyčerpanosti v poválečné Evropě a přílivu milionů uprchlíků (odsunutých Němců) po roce 1945 nebylo v silách Západu nastatou situaci plně zvládnout.

⁸⁷ Od roku 1948 převzala správu táborů organizace IRO – International Refugee Organisation. Do té doby nebyli občané z východní Evropy považováni za politické uprchlíky a musely se o ně postarat německé úřady.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 7.

poměrně dlouho, ale bylo možné získat její rychlejší spolupráci se západními zpravodajskými službami.⁸⁸

Během 50. let byla nastolena křehká rovnováha mezi oběma bloky. Bylo proto jasné, že se Spojené státy dobrovolně nepustí do žádného přímého ozbrojeného konfliktu se Sovětským svazem za účelem osvobození východních států od vlády komunistů. Na druhou stranu musel být Západ připraven na možnost, že by k válce skutečně došlo. Oba bloky se od sebe navzájem izolovaly, hlavně zneprístupněním společných hranic a jejich neustálou kontrolou. Západ však potřeboval vědět, jaké panují ve státech, ovládaných Sovětským svazem, poměry. Veškerá zahraniční korespondence podléhala přísné cenzuře, proto se postupně začalo využívat agentů-chodců, kteří plnili různé zpravodajské úkoly.⁸⁹

Uprchlíci se mohli stát agenty-chodci z několika důvodů. Ačkoli mohlo politické cítění hrát výraznou roli, v mnoha případech rozhodovaly jiné faktory. V táborech, kam přicházeli lidé v obrovských počtech, panovaly žalostné podmínky. Přistoupením na spolupráci si tito uprchlíci mohli vydělat dost na to, aby svou životní situaci výrazně zlepšili. Dalším důvodem mohlo být značné urychlení vyřízení žádosti o možnost vycestovat dále do západních zemí. Kromě toho lidé v táborech nenacházeli žádné uplatnění a jejich možnosti byly silně omezené. Spoluprací se západními službami dostali možnost znovu se vrátit zpět do Československa, i když jen na krátkou dobu, a znovu se shledat se svými blízkými.

---

⁸⁸ Další motivací pro spolupráci byla snaha o materiální přilepšení a samozřejmě i možnost zapojit se do odboje.

⁸⁹ Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 9-12.

4.2 Nasazení agentů-chodců

Během studené války se mezi oběma soupeřícími stranami pevně uzavíraly hranice. Rostla tedy potřeba získávat čerstvé informace o vývoji událostí v daných zemích. K tomuto účelu využíval Západ mimo jiné agentů-chodců, kteří plnili zpravodajskou činnost, navazovali kontakty s dalšími možnými spolupracovníky, věnovali se převádění dalších osob přes hranice a sbírali důležité zprávy. Kromě toho přenášeli na území Československa vzkazy, letáky a vysílací stanice.⁹⁰

První organizování špionážních skupin a vysílání agentů měla z počátku na starost MIS⁹¹, později je převzala CIC. StB samozřejmě o příchodu agentů ze západu věděla od těch vlastních, ale přesto neexistoval účinný způsob, jak tyto vyslané agenty-chodce sledovat.⁹²

Využívání agentů-chodců bylo pro Západ velice výhodné hned z několika důvodů. Dotyčným rozhodně nechyběla motivace k vykonávání zpravodajské činnosti, utratilo se za ně minimum financí, byl jich dostatek a hlavně vysláním agenta-chodce se neohrožily životy „vlastních“ lidí. Důležitou roli sehrála i specifická poloha Československa, které mělo poměrně dlouhou hranici se SRN a Rakouskem, což umožňovalo snadnější přechod mezi jednotlivými státy.⁹³

Postupně se však od masového posílání agentů-chodců po roce 1952 upouštělo. V první řadě pro ně bylo stále obtížnější zvládnout úspěšně překročit hranice zpět do Československa, jelikož ty byly velice přísně hlídány pohraniční stráží a technicky dobře zabezpečeny⁹⁴. Proto se vysílalo stále méně agentů, ale o to lépe byli proškoleni⁹⁵.

Agenti-chodci využívali systému mrtvých schránek, který se dělil na několik typů. Některé sloužily pouze jako „vnitrozemské“, ve kterých byly shromažďovány informace z určité oblasti. „Pohraniční“ mrtvé schránky byly umístěny tak, aby z nich bylo možné

---

⁹⁰ Tomek, Prokop: Na frontě studené války – Československo 1948-1956, výstava k 60. výročí zahraničního protikomunistického odboje (dále jen Na frontě studené války), Praha 2009, s. 51.

⁹¹ Military Intelligence Service.

⁹² Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách, s. 211-213.

⁹³ Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 12-13.

⁹⁴ Kromě pohraniční stráže bylo využíváno i technických zařízení jako například plot s ostnatým drátem, který byl pod silným proudem (2000-6000 voltů) nebo používání pěchotních min.

Více k tomuto např. Tomek, Prokop: Netradiční metody přechodu státní hranice kurýry v době studené války, Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě, sborník k mezinárodní konferenci, Praha 2010, s. 217-223.

⁹⁵ Bohužel do té doby mnozí nedostali prakticky žádný špionážní výcvik, takže nebezpečí nezdarů bylo skutečně veliké.

zprávy předávat do zahraničí. Schránky dokonce nemusely být pouze na jednom místě, příkladem takového typu je například mezinárodní expres.⁹⁶

Další „zbrání“ agentů-chodců se stal zahraniční rozhlas.⁹⁷ Pomocí různých, předem domluvených, hesel byli schopni nejen informovat o svém postupu, ale zároveň mohli zasvěcené varovat před nebezpečím, pokud byl agent například dopaden a nucen ke spolupráci s vyšetřovateli.⁹⁸ Do zahraničí se mohly volně šířit spousty nepravdivých informací, majících za cíl zmást protivníka. Pokud měl agent předem domluvené heslo, mohl jím upozornit na fakt, že byl dopaden a nucen ke spolupráci. Veškeré jím poskytnuté zprávy se pak jednoduše zcela ignorovaly.⁹⁹

---

⁹⁶ Šlo o mezinárodní vlaky.

Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách, s. 314, 323

⁹⁷ Rádio Svobodná Evropa začalo od roku 1950 zkušebně vysílat z území SRN. Pravidelně vysílalo československý program od roku 1951.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 11.

⁹⁸ Z rozkazu Ministerstva národní bezpečnosti byli všichni zadržení agenti převezni do Winterovy ulice v Praze, kde se nacházela věznice určená k jejich „převerbování“. Někdy byli posíláni zpět do zahraničí, aby pomohli rozbít odbojové skupiny zevnitř, což se ve většině případů nestalo.

⁹⁹ Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách, s. 316.

4.3 Organizace zahraničního odboje

Třetí odboj se v několika aspektech výrazně lišil od odbojů předchozích. Během první světové války mělo budoucí Československo k dispozici silného vůdce¹⁰⁰ a mohlo se opřít i o početné legie. Zkušenosti těchto vojáků se uplatnily během druhého odboje. Opět v jeho čele stanula silná vůdčí osobnost.¹⁰¹

Třetí odboj probíhal v podstatě v době míru. Na rozdíl od těch předchozích, nevznikla žádná organizovaná zahraniční vojenská jednotka a navíc chyběla respektovaná osoba, která by mohla stanout v jeho čele.

Jelikož chyběly finanční prostředky, byl zahraniční odboj do velké míry závislý na zemích Západu. Jisté zastřešení měla poskytnout Rada svobodného Československa¹⁰², utvořená v únoru 1949 ve Washingtonu. Již od počátku provázely Radu spory o vedení, proto byla prakticky neakceschopná a vnitřně roztržistěná.¹⁰³

Každá odbojová skupina se měla skládat z vedoucího a několika jeho asistentů¹⁰⁴, tzv. „helperů“. Jejich úkolem bylo samostatné řízení několika agentů. Ve skupině se mohl objevit překladatel a písař. Noví agenti byli sháněni hlavně v uprchlických táborech, o což se starali náboráři. Hlavní náplní odbojových skupin bylo získávání zpravodajských informací a vytváření špionážní sítě. Důležitou součástí skupiny byly i spojky, které měly za úkol vybírání mrtvých schránek a předávání zpráv.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, školení kurýrů bylo zpočátku prakticky nulové. Pro přechod hranic zpátky do Československa čerpali hlavně z vlastních zkušeností a znalostí terénu. Skupina dotyčného vybavila maximálně krycím příběhem¹⁰⁵, určitou peněžní částkou¹⁰⁶ a také zbraněmi, sloužícími k sebeobraně agenta. I přes náročné podmínky mnoho lidí se spolupráci souhlasilo. Jejich motivace se v jednotlivých případech lišila, ale zpravidla šlo o možnost setkat se znovu s rodinou, urychlení emigračního procesu, finanční odměnu, opuštění nevyhovujících podmínek v uprchlickém táboře a také ideologické pohnutky.

Kurýři a spojky měli nezávidění hodné postavení, jelikož neměli k dispozici žádnou právní ochranu státu, pro který nasazovali život. Zvláště to platilo v případě vojenských zběhů, kteří se přidali k západním zpravodajským službám. Ti byli často odsouzeni

---

¹⁰⁰ T. G. Masaryka.

¹⁰¹ Edvard Beneš.

¹⁰² Jejím předsedou byl zvolen Petr Zenkl, předseda národních socialistů.

¹⁰³ Více k tomuto např. Tomek, Prokop: Na frontě studené války.

¹⁰⁴ Obvykle byli dva až tři.

¹⁰⁵ Dodávala i falešné průkazy.

¹⁰⁶ Pro vyplácení spolupracovníků a vlastní náklady se částky pohybovaly do 50 000 korun. Samotní agenti dostávali odměny nízké, jen mezi 50-200 markami, ačkoli podstupovali obrovské riziko.

k vysokým trestům vězení nebo přímo k trestu smrti.¹⁰⁷ Pokud byl některý agent-chodec dopaden, případně odsouzen k trestu smrti, Západ neučinil žádné kroky, aby mu jakkoli pomohl.¹⁰⁸

Státní bezpečnost evidovala 2299 osob¹⁰⁹, údajně napojených na zpravodajské služby Spojených států, z nichž 42 dal komunistický režim v Československu popravit. Mezi nimi byl i Jiří Hejna a Rudolf Fuksa. Během zatýkání nebo při pokusu o překročení hranic zastřelily bezpečnostní složky 6 lidí.

Na britské zpravodajské služby bylo podle Státní bezpečnosti napojeno asi 1090 lidí.¹¹⁰ K popravám došlo ve dvou případech¹¹¹. Další tři lidé byli zabiti během zatýkání nebo při přechodu hranic.¹¹²

Pokud agenti-chodci pracovali pro britské zpravodajské služby, jednalo se zejména o CIO¹¹³, s centrálou v Londýně, nebo SIS¹¹⁴.

---

¹⁰⁷ Ten mohli dostat i za prozrazení informací nepříteli, pokud působili v západních službách dlouhodobě nebo pokud páchali násilné trestné činy.

¹⁰⁸ Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 23-27.

¹⁰⁹ Jedná se o údaje z let 1950-1960.

¹¹⁰ Opět se jedná o údaje z let 1950-1960.

¹¹¹ Jednalo se o Josefa Ludvíka a Vladimíra Palmu.

¹¹² Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 25.

¹¹³ CIO – Czechoslovak Intelligence Office byla založena mezi roky 1948 a 1949. V překladu znamená název Československý zpravodajský úřad.

¹¹⁴ Secret Intelligence Service byla známa též pod názvem MI6. Později se její součástí stala i CIO.

5.0 Proces Jiří Hejna a spol.

Soudní proces s Jiřím Hejnou a spol. proběhl u Státního soudu v Praze, ve dnech 11. a 12. března 1952.¹¹⁵ Hlavní účastníci, Rudolf Fuksa a Jiří Hejna byli obviněni z velezrady, zběhnutí a vyzvědačství.¹¹⁶ V procesu byli dále souzeni jako členové údajně protistátní skupiny Bedřich Klačka, Ludvík Vejrostek, Eduard Ratzek, František Novotný a Josef Petrlik za špionážní spolupráci.

Údajně měli oba agenti-chodci¹¹⁷ pracovat pro CIC a v Československu vybudovat špionážní síť. Rudolf Fuksa měl navíc za úkol získat šifrovací klíč od pohraniční stráže. Jak bude popsáno v následující části, jejich mise už od počátku neměla velkou šanci na úspěch. Hlavní vinu na tom nesla absolutní nepřipravenost na úkol podobného charakteru.¹¹⁸

---

¹¹⁵ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 2.

¹¹⁶ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 2.

¹¹⁷ Rudolf Fuksa a Jiří Hejna.

¹¹⁸ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, rozsudek Státního soudu z 12. 3. 1952, s. 4.

5.1 Rudolf Fuksa a Jiří Hejna

5.1.1 Život před překročením hranic

Rudolf Fuksa se narodil 27. listopadu 1930. Byl jediným dítětem Rudolfa st. a Milady Fuksových. Místem jeho rodiště se stal Motyčín na Kladensku. Vyrůstal ve skromných poměrech. Jeho rodina jeden čas bydlela u strýce Josefa Fuksy v jedné podkrovní místnosti.¹¹⁹ Otec se živil jako typograf, matka pracovala jako vyšíváčka gobelínů.¹²⁰ Rudolf Fuksa vyrůstal se svou sestřenicí Milenou, se kterou si byl velmi blízký.¹²¹

V roce 1935 se Fuksovi přestěhovali do Kostelce nad Labem, kde Rudolf Fuksa absolvoval čtyři roky obecné a potom čtyři roky měšťanské školy. Po skončení 2. světové války se rodina přestěhovala do města Chrastava u Liberce, kde otec pracoval jako správce v tamní tiskárně.¹²²

Rudolf Fuksa hrál fotbal a ve volném čase spolupracoval s Junákem jako vedoucí 1. oddílu.¹²³ V oddíle měl být zaregistrován od roku 1947 do roku 1948. Podle slov Zdeňka Rychlíka¹²⁴ byl vždy platným pomocníkem a zástupcem ve funkci oddílového rádce. Podílel se na vedení sběru bylin a lahví, navíc pomohl s organizací junáckého kulturního pásma v roce 1948. Po té, co se spojil Junák s ČSM byl Rudolf Fuksa převeden do této organizace a dále se dění aktivně účastnil.¹²⁵

K SNB Rudolf Fuksa dobrovolně nastoupil 4. dubna 1949.¹²⁶ Absolvoval běžný vojenský výcvik¹²⁷ a poté byl převelen k útvaru pohraniční stráže jako voják.¹²⁸ Aby však mohl být přijat k pohraniční stráží¹²⁹, musel splnit několik základních podmínek. V první řadě se jednalo o vhodný sociální původ, bezúhonný trestní rejstřík a nakonec kladný vztah

---

¹¹⁹ Šnýdl, Jindřich: Zpráva o Rudolfu Fuksovi, rukopis (Dále jen Zpráva o Rudolfu Fuksovi).

¹²⁰ Mallota, Petr: Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny, Paměť a dějiny, 4, 2010/4, s. 94.

¹²¹ Šnýdl, Jindřich: Zpráva o Rudolfu Fuksovi.

¹²² U svého otce se Rudolf Fuksa vyučil sazečem písma a pracoval zde až do roku 1949.

Mallota, Petr: c. d., s. 94.

¹²³ Šnýdl, Jindřich: Zpráva o Rudolfu Fuksovi.

¹²⁴ Bývalý vedoucí oddělení Junáka v Chrastavě.

¹²⁵ Mallota, Petr: c. d., s. 94.

¹²⁶ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 29. 10. 1951, s. 19.

¹²⁷ Výcvik Rudolf Fuksa podstoupil v Liberci. Velitelem byl podplukovník Adamec.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, životopis Rudolfa Fuksy z 22. listopadu 1951.

¹²⁸ Mallota, Petr: c. d., s. 94.

¹²⁹ Nový rekrut u pohraniční stráže musel projít různými typy výcviku. Nejprve to byl vševojskový výcvik, potom také fyzický, pyrotechnický a politický výcvik. Těmi si prošla většina příslušníků pohraniční stráže. Zároveň musel být seznámen se zákony a systémem hlídkování na hranicích. Mezi další kurzy patřil řidičský, psodů, spojovatelů atd.

k lidově demokratickému zřízení. Dále mělo být zkoumáno, zda nemá žadatel kontakty se zahraničím. Členství v komunistické straně nebylo přímo podmínkou.¹³⁰

Nejdříve sloužil Rudolf Fuksa u útvaru Hojsova Stráž¹³¹, a sice od října 1949 do května 1950. Po té se Rudolf Fuksa přihlásil do radiotelegrafického kurzu ve Zbirohu, kam odjel 15. května 1950. Toto školení trvalo čtyři měsíce. Po jeho absolvování a složení zkoušek odešel k útvaru 5582 v Nýrsku, kde sloužil jako šifrant v hodnosti staršiny¹³² a to až do 30. června 1951.¹³³ Službou u pohraniční stráže de facto aktivně pomáhal budovat komunistický režim.

Následně byl Fuksa obviněn z krádeže čtyř jubilejních stříbrných mincí¹³⁴. Za trest údajně čekalo Rudolfa Fuksu přeložení na velitelství brigády¹³⁵ pohraniční stráže v Sušici, kde pracoval u správy budov. Navíc byl dne 3. srpna 1951 údajně odsouzen vojenským soudem v Praze ke ztrátě hodnosti, propuštění z armády a k jednomu roku ve vězení. Rudolf Fuksa se proti rozsudku odvolal, proto mu povolili návrat k útvaru.¹³⁶ Tehdy se rozhodl k překročení hranic do SRN.

Jiří Hejna se narodil 27. listopadu 1930, tedy ve stejný den jako Rudolf Fuksa, v Rokycanech na Plzeňsku. Otec pracoval jako dělník, matka se starala o domácnost a kromě Jiřího Hejny ještě o dvě dcery. Vztah rodičů dlouho nevydržel a Jiří Hejna st. rodinu opustil. Božena Hejnová se v roce 1934 znovu vdala, tentokrát za Eduarda Ratzka. O něm se Jiří Hejna v průběhu soudního procesu dozví, že je jeho biologickým otcem. Vzhledem ke změně zaměstnání Eduarda Ratzka se musela rodina dvakrát přestěhovat. Nejdříve v roce 1946 do Ústí nad Labem, o tři roky později na Teplicko. Jiří Hejna se po absolvování měšťanské školy vyučil zámečníkem.¹³⁷ Aktivně působil ve skautu¹³⁸ a později absolvoval vůdcovský kurs.¹³⁹

¹³⁰ Dragoun, Zdeněk: Bakalářská práce, Pohraniční stráž na Liberecku v letech 1948-1968, s. 37, 39.

¹³¹ Spolu s ním tam sloužilo asi 30 příslušníků pohraniční stráže. Způsob střežení hranic byl pochůzkovou službou, příslušníci pohraniční stráže byli vyzbrojeni samopaly vz. 48, četnické ČZ ráže 9 mm. Služba trvala 10 hodin.

Mallota, Petr: c. d., s. 94.

¹³² Hodnost staršiny byla jedna z vedoucích funkcí u rotý pohraniční stráže. Jeho úkolem byla odpovědnost za stav a dodržování pořádku, také zodpovídal za materiální zabezpečení jednotky a měl na starosti řízení služeb. Pulec, Martin: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, Seznamy usmrcených na státních hranicích 1945-1989, Praha 2006, s. 25.

¹³³ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 29. 10. 1951, s. 20.

¹³⁴ Každá mince měla údajně hodnotu 50 korun.

¹³⁵ Brigády byly jednou z nejvyšších organizačních složek pohraniční stráže. Pod ně spadaly prapory a čety (od roku 1951 označované jako rotý) pohraniční stráže.

Pulec, Martin: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, s. 27.

¹³⁶ Mallota, Petr: c. d., s. 94.

¹³⁷ Pejčoch, Ivo: Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955, Praha 2009, s. 149.

¹³⁸ Což bylo později u Státního soudu bráno jako další přitěžující okolnost.

V roce 1948 se Jiří Hejna údajně rozhodl na krátkou dobu překročit hranice s Bavorskem. Pro návrat do Československa se prý rozhodl z důvodu špatných životních podmínek. Soud mu udělil trest ve výši jednoho měsíce vězení podmíněně s jednoročním odkladem. Do konce roku 1948 se nelegální překročení hranic kvalifikovalo jako přestupek proti pasovým předpisům. Změna zákona přišla na konci roku 1948, kdy byl přechod hranic kvalifikován jako trestný čin v zákoně na ochranu lidově demokratické republiky.¹⁴⁰

O rok později Jiří Hejna stejný čin zopakoval. V červnu 1949 měl údajně opět na krátkou dobu překročit hranice. V tomto případě unikl jakémukoli postihu, protože se naštěstí o celém „dobrodružství“ kromě jeho rodičů nikdo jiný nedozvěděl. Důvodem k útěku za hranice mohla být touha po dobrodružství. Kdyby se chtěl již v této době zapojit do protikomunistického odboje, pravděpodobně by se do Československa opakovaně nevrátil.

V roce 1950 stanul podruhé před soudem. Za údajné sabotování pětiletého plánu dostal dvouměsíční vězení a dvouletou podmínku. Ve skutečnosti se Jiří Hejna pokoušel o zrušení pracovního poměru v Dole Evžen v Mostě z důvodů obtížného dojíždění. Opustit zaměstnání mu nebylo dovoleno. U soudu skončil, protože zameškal několik pracovních směn. Soudce přistoupil k nízkému trestu vzhledem k nízkému věku Jiřího Hejny a jeho dobré pracovní zdatnosti, za kterou byl dokonce vyznamenán.

V roce 1951 se oženil s Jaromírou Hejskovou¹⁴¹, která pracovala jako dámská krejčová. Krátce nato nastoupil na základní vojenskou službu. Jelikož byl v minulosti dvakrát trestán a tím pádem shledán jako „nespolehlivý“, čekalo ho přiřazení k pomocným technickým praporům.¹⁴²

30. července 1951 se pod záminkou návštěvy svých příbuzných v Teplicích údajně rozhodl zběhnout od svého útvaru. Jako důvod svého zběhnutí podle vyšetřovatelů Jiří Hejna uvedl jeho přiřazení k útvaru PTP¹⁴³. Druhým důvodem byl prý „odpor k lidově demokratickému zřízení.“ Dále uvedl, že se po třech měsících služby necítil být vojákem. Také zdůraznil obtížné podmínky během výkonu služby, hlavně až 20 odpracovaných hodin

---

¹³⁹ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 4.

¹⁴⁰ Grulich, Tomáš: Potlačování dopadů zahraničního odboje v Československu prostřednictvím bezpečnostních složek, Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve Střední Evropě, sborník k mezinárodní konferenci, Praha 2010, s. 199-200.

¹⁴¹ Narodila se 6. října 1928 v Újezdečku, okres Teplice.

¹⁴² Sloužil u praporu 59 v Žatci, který měl na starosti stavbu letiště.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Jiřího Hejny z 29. 10. 1951.

¹⁴³ Pomocné technické prapory (PTP) byly vojenskou obdobou táborů nucených prací. Byly primárně určeny pro vojáky základní vojenské služby, kteří byli politicky nespolehliví, což odpovídá profilu Jiřího Hejny. Více např. Bílek, Jiří: Československá armáda jako oběť i nástroj politické perzekuce, Sborník vybraných dokumentů z let 1948-1953, Praha 2005, s. 3.

denně a nekvalitní stravu. Na rozdíl od Rudolfa Fuksy nepřešel hranice v řádu několika dnů, ale týdnů. Nejdříve se měl ukrývat na chatě¹⁴⁴ v blízkosti Teplic. Zde ho prý navštívila manželka a dovezla mu civilní oblek. Následně se Jiří Hejna rozhodl odcestovat do Lán a několik dní pobýval v místních lesích. Pro nedostatek potravin se asi po týdnu údajně vydal zpět do Teplic. Tam se měl ukrývat v opuštěném domě po dobu dvou týdnů. Potraviny mu kromě nevlastního otce údajně nosil ještě Bedřich Klaška a Ludvík Vejrostek.¹⁴⁵ Všichni budou v následném procesu souzeni.

5.1.2 Překročení hranic a pobyt v SRN

Překročení hranic

Rudolf Fuksa ve výpovědích¹⁴⁶ uvedl, že jeho motivem k překročení hranic do SRN byla údajná krádež. Prý se rozhodl k útěku, protože se obával hněvu ze strany rodičů. V protokolu z 22. listopadu 1951 je uvedeno, že Rudolf Fuksa měl dost vlastních finančních prostředků a obával se vzniklé ostudy. Ve výpovědi z 29. října 1951 je však uvedeno, že hlavním důvodem k útěku za hranice měl být strach z výkonu trestu a ztráty hodnosti¹⁴⁷, nikoli celkový dopad na vlastní rodinu.

K útěku do SRN se údajně Rudolf Fuksa rozhodl 6. srpna 1951¹⁴⁸, na sobě měl mít uniformu příslušníka pohraniční stráže, pistoli¹⁴⁹ a služební průkaz. K přechodu hranic údajně došlo v Železné Rudě v okrese Klatovy, kde byl Rudolfu Fuksovi terén velice dobře známý.¹⁵⁰ Podle výpovědi mu nikdo při útěku nepomáhal, ani o něm nevěděl.¹⁵¹ Údajně

---

¹⁴⁴ Chata patřila jeho švagrovi Jiřímu Hejskovi.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Eduarda Ratzka z 23. 11. 1951.

¹⁴⁵ Opuštěný dům se nacházel v blízkosti bydliště obou jmenovaných. Později museli oba jmenovaní čelit obvinění z napomáhání Jiřímu Hejnovi po zběhnutí od útvaru. Zároveň se jednalo o údajné členy skupiny Jiřího Hejny.

¹⁴⁶ První výslech byl veden 28. října 1951 na Krajském velitelství státní bezpečnosti v Plzni. Jedná se o předběžný zápis o výpovědi obžalovaného Rudolfa Fuksy. Protokol o výpovědi byl však sepsán v Praze o den později, tedy 29. října 1951.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 29. 10. 1951.

Druhý výslech byl sepsán v Praze, 22. listopadu 1951.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 22. 11. 1951.

¹⁴⁷ Propuštění do civilu.

¹⁴⁸ Otázkou však zůstává, jestli byl strach z trestu skutečně jedinou příčinou k útěku za hranice. A pokud ano, rozhodl by se překročit hranice a následně spolupracovat se zpravodajskými službami, kdyby k incidentu s jubilejními mincemi vůbec nedošlo?

¹⁴⁹ Jednalo se o běžnou součást výzbroje člena pohraniční stráže. Dále mohly být jednotky PS vybaveny puškou, samopalem, případně lehkým kulometem.

Pulec, Martin: Nástin organizace a činnosti ozbrojených pohraničních složek v letech 1948-1951, *Securitas imperii*, 7, 2001, s. 51.

¹⁵⁰ Pracoval u zdejší jednotky pohraniční stráže.

překročil hranice¹⁵² v dopoledních hodinách. Krátce nato byl zadržen americkou vojenskou hlídkou a převezen do Zwieslu.¹⁵³

V srpnu téhož roku byli zatčeni oba Hejnovi rodiče i manželka. Právě tato událost se pravděpodobně stala hlavní příčinou rozhodnutí opět opustit Československo. Rizika dlouhodobého ukrývání byla příliš vysoká. Jaromíru Hejnovou, manželku Jiřího Hejny, z vazby propustili již následující den po zatčení, rodiče o několik dnů později. Původně se Jaromíra Hejnová snažila manžela přesvědčit, aby se dobrovolně přihlásil orgánům bezpečnosti, protože věřila, že by dostal relativně nízký trest. Nakonec se však i ona rozhodla pro odchod do emigrace.¹⁵⁴

Při cestě za hranice se manželé Hejnovi jen těsně vyhnuli zatčení, jelikož do vlaku přistoupila kontrola od pohraniční stráže. Jiří Hejna jim měl údajně sdělit, že s manželkou chtěli vidět jezera ležící v blízkosti Železné Rudy, což se údajně nesmělo. Proto se s příslušníky prý dohodl, že se ještě téhož dne vrátí zpátky a v cestě tudíž nebudou pokračovat. S touto dohodou se příslušníci pohraniční stráže spokojili a nechali pár pokračovat.¹⁵⁵

Po překročení hranic se údajně nahlásili na policii ve Zwieselu. O tom, že se tam policie nachází, prý Jiří Hejna věděl ze svého předchozího pobytu v SRN. Zde byli údajně asi týden vyslýcháni. Potom byli podle vyšetřovatelů převezeni do Straubinku.¹⁵⁶

Pokud srovnáme motivaci Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy, zjistíme, že u druhého jmenovaného se zřejmě jednalo o náhlý impulz a zkratkovité jednání. K přechodu hranic došlo poměrně rychle po zběhnutí od útvaru, v řádu několika dnů. Na rozdíl od Jiřího Hejny mu navíc údajně hrozil trest za krádež a ztráta hodnosti, což mohlo výrazně přispět k rozhodnutí utéct za hranice. Jiřímu Hejnovi naproti tomu trval útek několik týdnů, jelikož se

---

¹⁵¹ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 1.

¹⁵² Útěky přes hranice probíhaly hlavně na hranicích s Bavorskem, kde byla americká okupační zóna. Během první poloviny roku 1948 tudy uprchlo asi 3 tisíce lidí. Pulec, Martin: c. d., s. 55.

¹⁵³ Jedná se o město v jižním Bavorsku. Zde mu byla odebrána legitimace i služební zbraň a po příjezdu byly pořízeny fotografie Rudolfa Fuksy, odebrány otisky prstů. Následoval výslech, který údajně vedl německý policista, se kterým Rudolf Fuksa sepsal protokol o důvodech útěku ze země. ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 1.

¹⁵⁴ Mallota, Petr: Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny, Paměť a dějiny, 4, 2010/4, s. 97-98.

¹⁵⁵ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Jiřího Hejny z 29. 10. 1951, s. 3.

¹⁵⁶ V táboře se měl Jiří Hejna údajně seznámit kromě Rudolfa Fuksy ještě s několika dalšími lidmi. Šimon Váchal, který pocházel z Klenčí, uměl hovořit česky a německy. Údajně měl být dalším agentem CIC. Dalším měl být pravděpodobně Rudolf Pavián, o kterém toho Jiří Hejna příliš nevěděl. Poslední, s kým se zde údajně seznámil, byl jistý Pepík, pocházející z Kladna. Údajně měl pracovat pro francouzskou zpravodajskou službu.

dlouhou dobu ukrýval na území Československa. Hlavním důvodem ke zběhnutí se staly pravděpodobně těžké pracovní podmínky v útvaru PTP, kam byl Jiří Hejna zařazen.

Oba dva muži měli při pokusu o přejítí hranic jisté výhody. Jiří Hejna SRN v minulosti již dvakrát navštívil, proto znal aspoň přibližně tamější poměry a samotná cesta pro něj nebyla ničím novým. Rudolf Fuksa sice v SRN nikdy nebyl, přesto mu práce u pohraniční stráže umožnila poznat dobře terén v pohraničí, což mu přechod hranic značně ulehčilo.

Pobyt v táborech

Po skončení výslechu byl Rudolf Fuksa údajně příslušníkem americké zpravodajské služby¹⁵⁷ převezen do Straubinku¹⁵⁸ na CIC¹⁵⁹. Tam dostal ubytování ve vile¹⁶⁰, spolu s dalšími uprchlíky. Přestože zde pobýval až do konce srpna 1951, tedy necelý měsíc, s nikým se údajně nepokusil blíže seznámit. Dokonce si prý nepamatoval ani jména¹⁶¹. Jedinou výjimku tvořil Jiří Hejna.¹⁶² I zde se musel podrobit řadě výslechů.¹⁶³

Od Rudolfa Fuksy mohli tamější vyšetřovatelé získat některé cenné informace¹⁶⁴, týkající se obrany hranic a pohraniční stráže vůbec. Údajně jim měl prozradit jména velitelů, místa, kde sloužil, síly jednotlivých posádek¹⁶⁵ pohraniční stráže a způsob střežení státní hranice.¹⁶⁶ Rudolf Fuksa měl také vypovědět, že v každém útvaru jsou až dva služební psi¹⁶⁷,

---

¹⁵⁷ Rudolf Fuksa si nebyl jistý, zda se jednalo o někoho z MIS nebo CIC.

¹⁵⁸ Jedná se o město v jižním Bavorsku.

¹⁵⁹ Counter Intelligence Corps (CIC) je americká zpravodajská služba založená na začátku 40. let. Mezi její hlavní úkoly patřila ochrana armády před německými agenty. Po 2. světové válce se soustředila na výcvik a získávání agentů ve východním bloku.

CIC (cit. 2011-03-12) dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/cic.php>

¹⁶⁰ Jednalo se o jednopatrový dům, který obývalo asi deset dalších uprchlíků.

¹⁶¹ Přesto se v jednom výslechovém protokolu některá jména objevují. Kromě Jiřího Hejny se jednalo ještě o Šimona Váchala pracujícího jako traktorista v Klenčí. Dále ještě Rudolf Fuksa zmínil o Václavovi, který podle jeho názoru rozhodně nepracoval pro CIC. Mimo jiné také uvedl konstruktéra letadel z Prahy Kužela, který prý ani neplánoval útek za hranice, ale když se vracel z plovárny, viděl ve svém bytě nějaké civilisty a usoudil, že se jedná zřejmě o příslušníky bezpečnosti a proto se rozhodl překročit hranice. Posledním jmenovaným byl Jaroslav Doubrava, který se údajně chtěl stát agentem francouzské zpravodajské služby.

¹⁶² Ten dorazil spolu s manželkou asi v polovině srpna.

¹⁶³ Jedním z vyšetřovatelů byl jistý York, kterému říkali major a jenž uměl anglicky, česky a německy. Dalším vyšetřovatelem, který rovněž ovládal tři jazyky, byl Bork. Jeho rodiče údajně pocházeli z Československa. Vedoucím výslechů byl Bednařík, který podle Rudolfa Fuksy hovořil česky nejlépe. Jako posledního vyšetřovatele uvádí Rudolf Fuksa jistého Štefana, jež uměl anglicky a česky.

¹⁶⁴ Výsledky v SRN se výrazně lišily od těch praktikovaných v Československu. Jejich cílem bylo pouze zjištění relevantních informací a rozhodně se nevyužívalo žádných brutálních metod. Šlo o rutinní záležitost, kterou si museli projít všichni nově příchozí uprchlíci.

¹⁶⁵ Ty se mohly výrazně lišit nejen ve vybavení, ale i v počtu mužů. Například rota typu C měla kolem 46 mužů, zatímco rota typu A až 61.

Pulec, Martin: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, s. 26.

¹⁶⁶ Ochrana hranic probíhala obvykle tzv. „pochůzkovým hlídkováním“. Později se uplatňuje spíše metoda ukrývání a pozorování.

Pulec, Martin: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, s. 61.

¹⁶⁷ V roce 1951 bylo u útvarů asi 150 služebních psů (což činí 1-2 psy na četú).

Pulec, Martin: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, s. 69.

popsal, jak fungovalo radiové spojení mezi útvary a že v blízké době byli v útvarech očekáváni noví příslušníci.¹⁶⁸ Šlo o reorganizaci útvarů pohraniční stráže. Během roku 1951 se zpřísnila bezpečnostní opatření sloužící k zajištění československých hranic.¹⁶⁹

Při výsleších během svého pobytu v SRN Jiří Hejna podle československých vyšetřovatelů údajně prozradil některé „zvláště důležité“ skutečnosti týkající se armády,¹⁷⁰ které získal během výkonu základní vojenské služby. Mezi tyto „zvláště důležité“ informace patřily vědomosti o stavbě k obranným účelům, jména některých velitelů a „morálně politický stav jednotky“ u které sloužil.¹⁷¹

Na konci srpna 1951 byl Rudolf Fuksa převezen do tábora Valka.¹⁷² Právě zde, se měl údajně dozvědět o snaze Jiřího Hejny¹⁷³ začlenit jej do údajné „protistátní“ skupiny¹⁷⁴. Mělo se tak stát prostřednictvím Šedého.¹⁷⁵ Další důležitou roli sehrál jistý Blažek, který údajně spolupracoval s americkou zpravodajskou službou. Ten měl Rudolfa Fuksu od jakékoli spolupráce se zpravodajskými službami odrazovat, jelikož to podle jeho slov „nestojí za nic“.

Z vyšetřovacího protokolu dále vyplývá, že se v září 1951 Rudolf Fuksa údajně seznámil s Josefem Schillingem¹⁷⁶. Ten měl sdělit, že potřebuje dva příslušníky ČSR do zpravodajské školy. Společně s Jiřím Hejnou měli oba souhlasit s odjezdem do školy CIC. Později byli představeni jistému Václavovi¹⁷⁷, jehož příjmení neznali. Ten údajně mluvil

---

¹⁶⁸ Jakožto staršina roty měl Rudolf Fuksa odpovědnost za stav a dodržování pořádku v útvaru, vojenský materiál a podíl na řízení činnosti v útvaru. Proto měl poměrně dobrý přehled o fungování a struktuře pohraniční stráže.

Tamtéž, s. 25.

¹⁶⁹ Tomek, Prokop: Na frontě studené války, s. 44.

¹⁷⁰ Jelikož byl příslušníkem PTP neměl přístup k tolika užitečným informacím jako Rudolf Fuksa u pohraniční stráže.

¹⁷¹ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 3.

¹⁷² Tábor ležící u Norimberku. Jednalo se o bývalý zajatecký tábor, který později sloužil pro „displaced persons“ – lidi bez domova. V roce 1949 byl tábor využíván pro uprchlíky z Československa. Jeho provoz byl financován z německých zdrojů a tábor byl schopen pojmout kolem 5000 osob. Jméno Valka je odvozeno z doby krátce po 2. světové válce, kdy byl obýván Estonci a Lotyši.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 8.

¹⁷³ O tom, že Jiří Hejna již dvakrát na území SRN byl, Rudolf Fuksa údajně věděl.

¹⁷⁴ Ve výslechovém protokolu Jiřího Hejny je však uvedeno, že ke spolupráci se zpravodajskou službou měl Jiřího Hejnu navést právě Rudolf Fuksa.

¹⁷⁵ S ním se Rudolf Fuksa seznámil až v táboře Valka.

¹⁷⁶ Zde si Rudolf Fuksa také nebyl jistý správným zněním jména, uvedl i Schling.

¹⁷⁷ Podle popisu Rudolfa Fuksy měl být asi 170 cm vysoký, silnější postavy a s pleší na temeni hlavy. Vlasy měl kaštanově hnědé, kulatý obličej, rovný nos a bylo mu asi 35 let. Na sobě měl šedý nepromokavý plášť, světlohnědé šaty a hnědé polobotky.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 29. 10. 1951, s. 15.

česky stejně jako Schiling a měl být jejich řídícím důstojníkem pro špionážní práci.¹⁷⁸ Od tohoto momentu se osudy Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy provázaly.

Důvodem Rudolfa Fuksy ke spolupráci s CIC měla údajně být jeho touha po setkání s rodiči¹⁷⁹ v Chrastavě¹⁸⁰ a pak také po „dobrodružství“. Zároveň v protokolu popřel, že by se zpravodajskou službou spolupracoval kvůli urychlení žádosti¹⁸¹ o emigraci.¹⁸² Podle protokolu se chtěl Rudolf Fuksa s rodiči jen rozloučit a prý si uvědomoval rizika, která podstupuje.¹⁸³

U Jiřího Hejny byla pravděpodobně motivace ke spolupráci hlavně finanční¹⁸⁴ a navíc by spolupráce se zpravodajskou službou, kterou Jiří Hejna údajně odhadoval na tři měsíce, výrazně urychlila vyřízení žádosti o emigraci do Austrálie.¹⁸⁵

Špionážní spolupráce

Z tábora Valka měl Rudolf Fuksa s Jiřím Hejnou¹⁸⁶ na přelomu září a října 1951 odjet do Norimberku, kde údajně čekali na další instrukce od zmiňovaného Václava. Ačkoli jim bylo přislíbeno „školení“ pro agenty, žádného se jim za celého pobytu v SRN skutečně nedostalo. Jedinou světlou výjimku tvořila schůzka v kavárně, na které měli oba obdržet své úkoly a stručné instrukce ohledně budování mrtvých schránek¹⁸⁷. V této době šlo o běžnou praxi. Agenti-chodci totiž absolvovali minimální nebo žádný výcvik ohledně zpravodajské činnosti. To se zákonitě podepsalo na úspěšnosti misí. Pro mnohé z nich měla cesta zpět do Československa fatální následky.

Rudolf Fuksa se měl pokusit získat šifrovací klíč, používaný u pohraniční stráže. Dále dostal za úkol kontaktovat některé ze svých bývalých spolupracovníků a nabídnout jim

---

¹⁷⁸ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 3.

¹⁷⁹ Nikoli tedy snaha uškodit lidově demokratickému zřízení, jak později tvrdila obžaloba. Z tohoto tvrzení je rovněž patrné, že Rudolf Fuksa pravděpodobně nebyl velkým ideovým zastáncem třetího odboje.

¹⁸⁰ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 7.

¹⁸¹ Ve Spojených státech měl Rudolf Fuksa údajně příbuzné, tetu z matčiny strany. Šlo o majitelku hotelu v Clevelandu, Bradovou, rozenou Kopeckou. Ta mu měla prý poslat 100 marek do tábora a přislíbit další podporu, pokud by dostal povolení k vystěhování.

¹⁸² To opět naznačuje, že se nejednalo o „zapřísáhlého nepřítele republiky“.

¹⁸³ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 9.

¹⁸⁴ V táborech panovaly žalostné životní podmínky.

¹⁸⁵ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Jiřího Hejny z 28. 10. 1951, s. 55.

¹⁸⁶ Podle jedné zprávy byl Jiří Hejna napojen na Drbohlavovu skupinu, kde byl evidován jako agent Konrád. Rudolf Drbohlav řídil odbojovou skupinu z německého Regensburgu od roku 1948 až do 1952, kdy byla po řadě neúspěchů, způsobených komunistickými agenty, rozpuštěna.

ABS, 302-218-4, zpráva z 25. 11. 1951.

¹⁸⁷ Před odjezdem do Norimberku údajně Rudolf Fuksa o žádných úkolech nevěděl, ale je velice pravděpodobné, že Václav zjišťoval špionážní možnosti obou agentů-chodců.

špionážní spolupráci. Podle vyšetřovatelů se zmínil o třech osobách, se kterými mohl navázat kontakt po svém návratu do Československa a získat je pro spolupráci. Jednalo se Josefa Halmeka¹⁸⁸ sloužícího na útvaru pohraniční stráže v Sušici, Miloslava Březinu, příslušníka pohraniční stráže Hojs a Zdeňka Hájka pracujícího u pohraniční stráže v Nýrsku. Jediný důvod, který měl přesvědčit dotyčné příslušníky pohraniční stráže ke spolupráci, bylo přátelství s Rudolfem Fuksou a to již od začátku služby u pohraniční stráže, tedy od roku 1949.¹⁸⁹

Úkolem Jiřího Hejny mělo být podle vyšetřovatelů získání dalších spolupracovníků a zřízení mrtvé schránky, jejíž princip Václav Rudolfu Fuksovi a Jiřímu Hejnovi údajně vysvětlil. Za nejdůležitější se považovala volba vhodného místa, které je nějakým způsobem výrazné a nezaměnitelné, aby nedošlo během předávání informací k nedorozumění. Zároveň muselo poskytovat dost času a soukromí na bezpečné uložení zprávy. Václav podle vyšetřovatelů navrhl první půlku měsíce nechat na umístění informací a druhou na jejich vybrání a uložení odměn a případných dalších úkolů. Také měla být ze sítě spolupracujících lidí vybrána jedna osoba, která by znala místa všech mrtvých schránek a která by je všechny vybírala a veškeré získané informace ukládala na jedno místo, ze kterého je měla převzít spojka ze zahraničí. Tím by se ušetřil čas a snížilo riziko odhalení. Václav jim údajně nakreslil několik příkladů mrtvých schránek a naznačil i způsob ukládání informací, nejlépe do plechovky nebo skleněné nádoby. Žádnému šifrování agenti-chodci učení údajně nebyli. Zprávy se měly psát na dostatečně velký papír drobným písmem a u každé muselo být uvedeno, jak k ní dotyčný člověk přišel. Zároveň ze zprávy nemělo být patrné, kdo ji psal.¹⁹⁰

Žádné jiné odborné instruktáže se oběma agentům bohužel nedostalo. Vzhledem k jejich nízkému věku, v této době jim nebylo ani dvacet jedna let, a hlavně prakticky nulovým znalostem špionážní činnosti jim mělo být poskytnuto mnohem intenzivnější školení. To by zvýšilo celkové šance na úspěšné dokončení mise. Jedinou pomocí ohledně špionážních aktivit bylo varování, aby se nezdržovali příliš dlouho na nádražích kvůli vyššímu riziku jejich odhalení.

V této době nešlo o nijak výjimečný postup. Mnoho agentů-chodů nedostalo žádné školení nebo výcvik. Mezi jejich hlavní úkoly patřilo budování špionážní sítě, získávání zpráv nebo převádění dalších osob přes hranice. K předávání zpráv sloužil systém mrtvých

---

¹⁸⁸ Ve výpovědním protokolu se místo Josefa Halmeka objevuje jméno Josef Hámek. Pravděpodobně se jednalo o překlep ze strany vyšetřovatelů.

¹⁸⁹ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 4.

¹⁹⁰ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 29. 10. 1951, s. 28.

schránek. Podobných osudů jako měl Jiří Hejna a Rudolf Fuksa existovala celá řada. Příkladem může být kauza Vladimíra Palmu.¹⁹¹

5.1.3 Návrat do Československa

K překročení hranic zpět do Československa údajně došlo 19. října 1951. Zadané úkoly měli oba splnit dle svých možností. V SRN si ponechali jejich pravé občanské průkazy¹⁹². Z místa srazu byli dopraveni asi tři kilometry od vrchu Ostrý na bavorské straně hranic. V autě jel i Václav a „velký šéf“¹⁹³, kterého neznali jménem. Spolu se zásobami jídla dostal každý prý zbraň ráže 7,65 mm, asi dvacet nábojů¹⁹⁴ s jedním zásobníkem a ruční granát americké výroby. Zde se bohužel projevil další základní nedostatek v organizaci výprav agentů-chodců zpět do Československa. Jiří Hejna, bývalý příslušník PTP a tedy politicky jasně nespolehlivý člověk pro komunistický režim, pravděpodobně nikdy neabsolvoval adekvátní výcvik se zacházením se zbraněmi. Rudolf Fuksa sice dokázal ovládat palné zbraně, ale nevěděl, jak se má zacházet s ručním granátem. Těsně před překročením hranic byli údajně o jeho používání pouze stručně poučeni¹⁹⁵, což je, prakticky během začátku mise, opravdu pozdě. Na místo srazu se měli vrátit 29. října 1951.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ Stejně jako Rudolf Fuksa i on zběhl od pohraniční stráže.

Více k tomuto např. Pejčoch, Ivo, Tomek, Prokop: Agenti chodci na popravišti, s. 248-252.

¹⁹² Ještě před překročením hranic obdrželi oba agenti průkazy nové - Rudolf Fuksa na jméno Václav Trojan a Jiří Hejna na jméno Gustav Sojka. Zároveň jim byla přidělena krycí jména a čísla. Rudolf Fuksa dostal jméno Konrád a číslo 69, Jiří Hejna Gustav a číslo 70. Kromě nich údajně každý obdržel částku deset tisíc korun na výdaje.

¹⁹³ Měřil rovněž 170 cm, byl vysoké štíhlé postavy. Měl blond vlasy, rovný nos a jeho věk odhadoval Rudolf Fuksa na 35-40 let. Na sobě nosil světlé šaty a hnědé polobotky.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 29. 10. 1951, s. 15.

¹⁹⁴ Ve výslechovém protokolu z 29. října 1951 je uveden jiný počet nábojů, který měli mít u sebe. V každé zbraně mělo být 7 nábojů a dalších 25 nábojů měli navíc.

¹⁹⁵ Primárně měli agenti-chodci ruční granát použít v případě sebeobrany, pokud by jim hrozilo zatčení.

¹⁹⁶ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 5.

5.2 Další údajní spolupracovníci skupiny

V rámci procesu byli souzeni s oběma jmenovanými i jejich údajní spolupracovníci Bedřich Klaška, Ludvík Vejrostek, František Novotný, Josef Petrlík a Eduard Ratzek. De facto se jednalo o osoby, které jim před či po překročení hranice nějakým způsobem pomohli. Forma pomoci se u jednotlivých obviněných lišila, od poskytnutí ubytování, podávání a opis zpráv až po údajné příslibení spolupráce se vznikající „protistátní“ skupinou.

Nejmladšímu údajnému spolupracovníkovi Ludvíku Vejrostkovi bylo v době procesu 27 let, nejstaršímu, Eduardu Ratzkovi, 50 let. Věk ostatních obviněných se pohyboval od 31 do 37 let. Až na dvě výjimky pocházeli všichni z dělnických rodin, což se do jisté míry promítlo na volbě povolání. Většina se živila jako vyučení řezníci nebo dělníci, jeden z obviněných pracoval jako řidič nákladního automobilu a jeden jako fotograf. Vesměs se jednalo o známé Jiřího Hejny, Rudolf Fuksa se údajně s nikým z nich v minulosti nesetkal. Někteří z údajných spolupracovníků vstoupili do komunistické strany, kde dlouhá léta působili. Učinili tak již před únorem 1948, proto se u nich jednalo pravděpodobně o ideologické důvody ke vstupu. Někteří se rozhodli po převzetí moci komunisty ze strany vystoupit.

Bedřich Klaška čelil obvinění z ukrývání Jiřího Hejny, když zběhnul od svého útvaru. Po návratu Hejny a Fuksy do Československa se měl údajně zapojit do nově vznikající špionážní skupiny, oba agenti-chodce u sebe ubytovat a dodávat jim zprávy.

Ve stejném domě jako Bedřich Klaška bydlel i Ludvík Vejrostek¹⁹⁷, který byl právě na jeho doporučení do skupiny údajně zapojen. Po agentech-chodcích prý požadoval částku asi padesáti tisíc korun na opravu vlastního automobilu a zamontování vysílačky¹⁹⁸. Zprávy měl Ludvík Vejrostek¹⁹⁹ podávat do zahraničí samostatně přes jisté známé.²⁰⁰ Prý pomáhal Jiřímu Hejnovi již při jeho zběhnutí v létě 1951.

---

¹⁹⁷ Dostal krycí jméno „Ludva 111“ (jednalo se o kombinaci křestního jména a čísla nákladního vozu Tatra, kterým Ludvík Vejrostek jezdil). Prý měl rovněž žádat tři zbraně pro své spolupracovníky

¹⁹⁸ Podle slov Ludvíka Vejrosta by tak bylo jejich vysílání jen těžko zaměřitelné bezpečnostními složkami.

¹⁹⁹ Podle Ludvíka Vejrosta měla skupina údajně plnit veškeré jí zadane úkoly, včetně sabotáže, k čemuž měli oba agenti údajně sehnat dostatek zbraní. Tato část výpovědi je v rozporu s obvyklou politikou západních zpravodajských služeb. Drtivá většina úkolů byla totiž výhradně zpravodajská a vždy dobrovolná.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Ludvíka Vejrosta z 15. 11. 1951.

²⁰⁰ Po návratu do Německa se měli údajně domluveno s Bedřichem Klaškou a Josefem Petrlíkem, že agenti budou ve dnech 3. – 5. listopadu volat heslo „krákorá rarášek“, na znamení, že je vše v pořádku a úspěšně se dostali přes hranice. Pokud by se ještě vraceli zpět do Československa za nějakým špionážním úkolem, volali by údajně přes Svobodnou Evropu heslo „voláme Tatra 111“.

Třetím údajným členem skupiny se stal Josef Petrlík. Jeho úkolem mělo být předávání zpráv Bedřichu Klaškovi z Děčína do Teplic. Tyto zprávy prý přepisoval František Novotný, další obviněný v tomto procesu. Posledním členem skupiny byl podle vyšetřovatelů Eduard Ratzek, nevlastní otec Jiřího Hejny.

Údajné schůzky²⁰¹ skupiny se uskutečňovaly v bytě Bedřicha Klašky nebo Františka Novotného. Obecně by se dalo říci, že si oba agenti-chodci nepočínali příliš efektivně. Jelikož neměli prakticky žádný výcvik ohledně získávání spolupracovníků²⁰², oslovoval Jiří Hejna pouze svoje přátele a známé. Pokud se podíváme na jejich možnosti získávání cenných zpravodajských informací, byly velmi omezené. Prakticky všichni údajní spolupracovníci pracovali manuálně a neměli ani žádné styky s osobami, které by mohli něco důležitého sdělit. Na druhou stranu se musí ocenit snaha a odhodlání všech účastníků. Věnujme teď postupně pozornost jednotlivým údajným spolupracovníkům Hejny a Fuksy.

5.2.1 Bedřich Klaška

Narodil se 27. října 1914 v Brně. Otec Jan Klaška pracoval jako truhlář, ale rok po narození svého čtvrtého dítěte zemřel. Matka si z půjčených peněz od příbuzných údajně zařídila hokynářství. Bedřich Klaška absolvoval pět tříd obecné a dvě třídy měšťanské školy. Zároveň prý pomáhal matce s vedením živnosti. Po ukončení školní docházky zůstal v hokynářství až do roku 1930, kdy odešel do učení k firmě F. Anýš a spol.²⁰³ a stal se obchodním příručím.

Vzhledem k nedostatku pracovních příležitostí, Bedřich Klaška nastoupil údajně u svého bratra Viléma Klašky, který se živil jako fotograf. Zde zastával pomocné práce až do roku 1936. Poté odešel na tři roky na základní vojenskou službu. U svého bratra se po návratu vyučil fotografem a v roce 1942 měl být nasazen k firmě Flugmotorenwerke Ostmark²⁰⁴. Zde působil do konce války jako fotograf laborant.

Po osvobození byl údajně povolán mobilizační vyhláškou k vojenské službě. Během této doby si měl podat žádost o přidělení fotografické živnosti v Teplicích, kam se po výkonu vojenské služby přestěhoval. Zaměstnával postupně několik lidí, mezi nimiž byla původní

---

²⁰¹ Některých se prý účastnil i Eduard Ratzek, které ho měl Jiří Hejna údajně přesvědčovat, aby s nimi odešel za hranice.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Eduarda Ratzka z 23. 11. 1951.

²⁰² V podstatě neměli výcvik naprosto žádný, což bylo pro agenty-chodce v tehdejší době bohužel typické.

Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 15.

²⁰³ Firma se nacházela rovněž v Brně.

²⁰⁴ Firma se nacházela v Brně – Lišně.

majitelka živnosti Gertrude Antonová, později Milena Párová, Jaroslav Ungerman a Josef Holub.²⁰⁵ Od roku 1947 žil společně s Annou Růžkovou.²⁰⁶

Bedřich Klaška byl v procesu s Jiřím Hejnou a spol. obviněn z nadržování a vyzvědačství. V červenci a srpnu 1951 měl údajně v Teplicích ukrývat Jiřího Hejnu, s tím, že mu poskytoval rovněž stravu. Po návratu agentů-chodců ze SRN se měl zapojit do nově vznikající špionážní sítě a oběma poskytnout u sebe doma ubytování. Podle žalobce měl psát zprávy pro cizí zpravodajskou službu.²⁰⁷

5.2.2 František Novotný

František Novotný se narodil 4. února 1919 v Maloticích²⁰⁸. Kromě sestry Evy, měl ještě dva bratry, Břetislava²⁰⁹ a Václava²¹⁰. Otec pracoval jako zemědělský dělník a později v textilní továrně. Údajně měl být členem bývalé Československé sociální demokracie. Zda po jejím sloučení s komunistickou stranou rovněž přešel, není známo.

Po absolvování obecné a měšťanské školy se František Novotný v roce 1933 začal učit na řezníka u Josefa Řeháka v Zásmukách. Zde působil do roku 1938. Následně vystřídal během pár let několik zaměstnání.²¹¹ Po skončení války pracoval přes léto jako zemědělský dělník v Drahobuticích. V září 1947 nastoupil na jatka do Podmokel.²¹² Téhož roku údajně vstoupil do komunistické strany, ale o dva roky později dobrovolně vystoupil.

Co ho k tomuto činu vedlo, bohužel není známo. Jelikož je ve výslechovém protokolu uvedeno, že z komunistické strany vystoupil dobrovolně, nikoli, že byl vyloučen, mohlo jít o motivy ideologické. Ačkoli v tom případě by pravděpodobně stranu opustil již v roce 1948, po únorovém převzetí moci komunisty.

---

²⁰⁵ Gertude Antonová byla propuštěna asi po roce, Milena Párová po jednom měsíci, Jaroslav Ungerman byl propuštěn v roce 1949 a Josef Holub v roce 1950.

²⁰⁶ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, životopis Bedřicha Klašky z 22. listopadu 1951.

²⁰⁷ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 3.

²⁰⁸ Jedná se o obec v okrese Kolín.

²⁰⁹ Vyučil se kovářem.

²¹⁰ Působil u SNB, zároveň byl členem komunistické strany.

²¹¹ Nejdříve to bylo u Bohouše Mařince ve Staré Huti u Dobříše. Po dvou měsících přešel k Jaroslavu Šebestovi do Českého Brodu, kde zůstal do dubna 1939. Dva roky pracoval u Josefa Kuchaře v Křečhoři. Pak následovalo několik příležitostných prací. V roce 1941 se František Novotný dobrovolně nabídl k práci v Drážďanech, kde nastoupil nejdříve u Josefa Pavla a pak do roku 1945 u Karla Ritscha. Několik měsíců se živil jako pokladač naftového potrubí v Děčíně.

²¹² Později zde stála masna Děčín.

V procesu s Jiřím Hejnou a spol. byl žalován z trestného činu vyzvědačství, když se v říjnu 1951 připojil k Rudolfu Fuksovi a Jiřímu Hejnovi v Děčíně. František Novotný měl údajně za úkol přepisovat zprávy od Petrlíka.²¹³

5.2.3 Josef Petrlík

Narodil se 23. března 1920 ve Ždírci, v okrese Chotěboř, manželům Josefovi a Františce Petrlíkovým. Otec pracoval jako drobný živnostník v oblasti kolařství. Podle výslechového protokolu vychodil Josef Petrlík pět tříd obecné a dvě třídy měšťanské školy. Poté odešel do Habrů, kde se vyučil řezníkem.

Před okupací pracoval v několika řeznictvích. Během války byl prý totálně nasazen na výkop silnic a vodovodů v Děčíně. Zde působil mezi roky 1940-1943, pak musel pracovat v německé chemické továrně na výrobu umělé vaty ve Wittenbergu. Ze zdravotních důvodů se mohl údajně vrátit zpět do Vísky u Chotěboře. Do května 1945 pracoval v řeznictví Emila Šulce.

V této době měla být nešťastnou náhodou zastřelena jeho manželka, po jejíž smrti se Josef Petrlík rozhodl pro odchod do Děčína. Tam pracoval na jatkách až do podzimu roku 1945, kdy převzal po odsunu Anny Seidlové její řeznický obchod.

V roce 1948 byl odsouzen na 7 měsíců vězení za údajné rozšiřování protistátních letáků, namířených proti Československu. Petrlíkův obchod, po jeho nástupu do vězení, připadl družstevnímu podniku Sociakol. Po propuštění krátce pracoval u Masny, následovalo zaměstnání u firmy Hónach-pila, jako lesní dělník. Josef Petrlík také krátce vedl prodejnu Maceška v Děčíně, ale brzy se vrátil na jatka u Masny.

Z protokolu vyplývá, že si druhou část trestu, od září do listopadu 1950, odpykával ve vězení v Děčíně a Litoměřicích. Po propuštění se vrátil ke svému zaměstnání u Masny, kde pracoval až do svého zatčení za spolupráci s Jiřím Hejnou a Rudolfem Fuksou v roce 1951. V protokolu je zmíněno, že Josef Petrlík po svém propuštění hodně pil, kvůli čemuž se údajně s manželkou často hádali.²¹⁴

Josef Petrlík čelil v procesu s Jiřím Hejnou a spol. žalobě z vyzvědačství, když se v říjnu 1951 údajně přidal ke skupině. Jeho úkolem mělo být předávání zpráv do Teplic

---

²¹³ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 6.

²¹⁴ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, životopis Josefa Petrlíka z 22. listopadu 1951.

Bedřichu Klaškoví. Za to měl od Jiřího Hejny údajně obdržet 1000 korun na pokrytí nákladů.²¹⁵

5.2.4 Eduard Ratzek

Narodil se 9. února 1902 v Českých Budějovicích, v rodině dělníka. Matka zůstala v domácnosti a vychovávala kromě Eduarda Ratzka ještě další dva syny a jednu dceru. Bratři Eduarda Ratzka pracovali jako dělníci a vstoupili do KSČ.

Po absolvování obecné a měšťanské školy se vyučil strojním zámečníkem, ale nejdříve vystřídal několik zaměstnání v Praze. Od roku 1929 působil v Rokycanech u Plzně v továrně na náboje a kovové zboží jako strojní zámečník. Téhož roku měl nastoupit na základní vojenskou službu, ale po několika týdnech mu byla udělena „trvalá dovolená“. Sám Eduard Ratzek rovněž vstoupil do KSČ, a to v roce 1936.²¹⁶

V roce 1934 se oženil s rozvedenou Boženou Hejnovou, která již měla dvě dcery a syna Jiřího, jehož biologickým otcem byl právě Ratzek.²¹⁷

Stal se vedoucím v továrně na náboje a kovové zboží v Rokycanech, ale asi po půl roce byl o funkci připraven, jelikož údajně „napomáhal“ dělníkům a následně přičleněn k pecím, kde pracoval jako válcář.

V roce 1945 byl obviněn ze spolupráce s Němci a zatčen. Pro nedostatek důkazů byl po třech měsících propuštěn bez odsouzení. O rok později se přestěhoval do Ústí nad Labem, kde nastoupil jako strojní zámečník v dehtárně v Trmicích. Asi po půl roce odešel do dolu 5. květen a později do dolu Otakar II, v Košťanech u Teplic, kde zůstal do roku 1950. Nakonec pracoval, až do svého zatčení, u SHD Teplice.²¹⁸

Státní soud v Praze obvinil Eduarda Ratzka z toho, že po zběhnutí Jiřího Hejny údajně domluvil ukrytí u Bedřicha Klašky a Ludvíka Vejrostka. Také mu podle žalobce měl poskytovat potraviny. Po návratu obou hlavních obviněných²¹⁹ zpátky do Československa došlo údajně ke schůzce v Teplicích. Tam se Eduard Ratzek údajně seznámil se „špionážními úkoly“, které měli splnit Jiří Hejna s Rudolfem Fuksou. Navíc mu žalující strana vyčetla, že

---

²¹⁵ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 6.

²¹⁶ Ve straně byl do roku 1938, kdy se strana rozpadla.

²¹⁷ Jedná se o Jiřího Hejnu, hlavního obviněného v této kauze. Během soudního přelíčení vyšlo údajně najevo, že Eduard Ratzek je biologickým otcem Jiřího Hejny.

²¹⁸ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, životopis Eduarda Ratzka z 22. listopadu 1951.

²¹⁹ Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy.

podnikl nic, aby došlo k zatčení obou agentů-chodců.²²⁰ Čelil tedy žalobě z napomáhání svému synovi a neoznámení trestného činu bezpečnostním orgánům.

5.2.5 Ludvík Vejrostek

Narodil se 16. července 1924 v Červeném Záhoří²²¹, Františkovi a Anně Vejrostkovým. Oba rodiče pracovali jako pomocní dělníci. Otec²²² je měl údajně rodinu opustit, když bylo Ludvíkovi Vejrostkovi 11 let. Matka se o něho a další tři dcery starala sama. Po absolvování dvou tříd měšťanské školy se Ludvík Vejrostek vyučil svrškařem.

Od roku 1941 pracoval u Škodových závodů v Plzni. O tři roky později byl pracovním úřadem poslán do německého Mannheimu, kde byl nasazen jako pomocný dělník. Po návratu na území budoucího Československa, na konci roku 1944, pracoval opět u Škodových závodů. V květnu 1945 se měl údajně zúčastnit bojů o Prahu.

Ještě v roce 1945 nastoupil na místo řidiče sanitky ve všeobecné okresní nemocnici v Plané u Mariánských lázní. Od roku 1946 v krátké době vystřídal řadu zaměstnání²²³. Vstoupil také do Československé strany národně socialistické, ale již o rok později byl vyloučen. Údajně k tomu došlo z důvodů neplacení příspěvků. V roce 1950 znovu podal přihlášku o vstupu do strany. V této době se strana přejmenovala na Československou stranu socialistickou a mnoho jejích členů bylo nuceno odejít.²²⁴ Ačkoli byl přijat, aktivním členem se nestal²²⁵. Zároveň byl údajně členem ROH a svazu národní revoluce. Opět neplatil členské příspěvky, proto se prý domníval, že byl vyloučen.

Oženil se s Miloslavou Auštedovou, se kterou měl dvě děti. Jeho sestra Anna se provdala za Františka Růžka, ale manželství skončilo rozvodem. Později žila s Bedřichem Klaškou.²²⁶

V procesu s Jiřím Hejnou byl obžalován z napomáhání Jiřímu Hejnovi a vyzvědačství. V červenci a srpnu 1951 měl údajně v Teplicích ukrývat Jiřího Hejnu, s tím, že mu poskytoval

²²⁰ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 6.

²²¹ Obec ležící v okrese Tábor.

²²² Podle slov Ludvíka Vejrostka měl být jeho otec alkoholik, který velkou část své mzdy údajně propil v hospodě.

²²³ V roce 1946 jezdil u firmy Ludvík Dusil s taxametrem. Téhož roku přešel k firmě Rábová Evženie Praha jako řidič nákladního vozu. O rok později jezdil u firmy Pidhart v Mariánských Lázních. V roce 1948 pracoval u Státních pil v Mariánských Lázních, kde zůstal do roku 1949. Působil též jako řidič nákladního vozu pro Jáchymovské doly, od roku 1950 vykonával totéž povolání pro Státní lesy v Dubí v Krušných horách. Dále pracoval v družstvu Jednota v Telplicích a u montážní čtyř SHD, rovněž v Telplicích.

²²⁴ Kaplan, Karel: Kronika komunistického Československa, Doba tání 1953-1956, Brno 2005, s. 24.

²²⁵ Účastnil se údajně dvou schůzí a nezastával žádné funkce.

²²⁶ Jedná se o jednoho z obžalovaných, Bedřicha Klašku.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, životopis Ludvíka Vejrostka z 22. listopadu 1951.

rovněž stravu. Po návratu obou údajných agentů ze SRN se prý zapojil do nově vznikající špionážní sítě. Ludvík Vejrostek dostal údajně za úkol psát zprávy a navíc získávat nové spolupracovníky. Po Hejnovi a Fuksovi chtěl údajně vysílací stanici a peněžní obnos na opravu automobilu, kde měla být vysílací stanice umístěna.²²⁷

---

²²⁷ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 3.

5.3 Pobyt v Československu

5.3.1 Překročení hranic a cesta do Teplic

Jiří Hejna a Rudolf Fuksa údajně překročili hranice zpět do Československa u hraničního kamene č. 27. Odtud oba pokračovali dále směrem na Hojsovu Stráž²²⁸. V obci Petrovice nasedli na vlak do Teplic-Šanova přes Plzeň. Od pokusu kontaktovat své bývalé spolupracovníky Rudolf Fuksa prý upustil²²⁹, protože to neslo příliš velké riziko.²³⁰

Navzdory původním rozkazům, kdy se měli po překročení hranic ihned rozdělit a splnit úkoly každý sám se agenti-chodci rozhodli zůstat pohromadě a při plnění úkolu spolupracovat.

Po příjezdu do Plzně byli ubytováni u fotografa Bedřicha Klašky²³¹. Ten prý nejprve zaváhal, ale nakonec svolil. Zároveň měl Jiřímu Hejnovi doporučit, aby za svými rodiči nechodil, z bezpečnostních důvodů.²³² Zde zůstali od 20. do 27. října. V následujících dnech měli společně údajně vybudovat mrtvou schránku v Teplicích²³³, v blízkosti poštovního úřadu č. 1. Konkrétně byla uložena na schodišti vedoucího na Letnou. Schránka samotná byla umístěna do konzoly sloužící pro elektrické vedení. Ze spodní strany byla dutá, čímž umožňovala zasunutí plechovky od „sidolu“. Plechovku prý upravili odtržením horní části tak, aby do ní mohla být vložena zpráva. Kvůli nebezpečí vypadnutí z konzoly byla ještě zajištěna zmačkaným papírem. Další schránky údajně Jiří Hejna a Rudolf Fuksa vybudovat neměli. Podle vyšetřovatelů Rudolf Fuksa uvedl, že se jednalo o pravou schránku a ne o slepou, o které měli být oba před návratem do Československa informováni. I v tomto případě se mladí agenti-chodci dopustili zásadní chyby. Podle instrukcí od Václava, měla být schránka ukryta na bezpečném místě, které nebude lákat nežádoucí pozornost kolemjdoucích a zároveň umožnit bezpečné předávání zpráv. Schodiště takové nároky splňovalo jen velmi těžko, na což je upozornil i Bedřich Klaška²³⁴.

---

²²⁸ Jedná se o obec v okrese Klatovy.

²²⁹ S Jiřím Hejnou se měli domluvit na tom, že se nikoho od pohraniční stráže vyhledat nepokusí, a že v zahraničí potom řeknou, že ony osoby u útvarů pohraniční stráže již nezastihli. V původní výpovědi je však uvedeno, že Rudolf Fuksa od svého úkolu zatím upustí a pomůže Jiřímu Hejnovi. Ke kontaktu s příslušníky pohraniční stráže mělo dojít později, což později u hlavního přelíčení tvrdil i Eduard Ratzek. Ten měl údajně zaslechnout Rudolfa Fuksu, jak se zmiňoval o zastávce v Nýrsku při zpáteční cestě do SRN.

²³⁰ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952.

²³¹ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 5.

²³² Pomáhal ukrývat Jiřího Hejnu v době, kdy zběhl od útvaru.

²³³ Hrozilo nebezpečí, že po útěku bude rodina Jiřího Hejny pod dozorem bezpečnostních složek.

²³⁴ K naplnění té stávající mělo dojít v půlce listopadu 1951 Josefem Petrlíkem.

²³⁵ Jeho krycí jméno bylo „Jasan“.

5.3.2 Pokus o kontakt s rodiči Rudolfa Fuksy

Pak se agenti-chodci dopustili další zásadní chyby. Rudolf Fuksa chtěl navštívit rodinu žijící na Liberecku. A to i přesto, že hrozilo velké nebezpečí a někdo je pozná. Během svého nerozváženého výletu navštívili nejdříve Fuksovou známou²³⁵ Blaženu Štěpánovou, která již údajně věděla o jeho útěku za hranice a ani jednoho do bytu nepustila. Po té zamířili ke vzdáleným příbuzným Rudolfa Fuksy, Horům, ale zde se rovněž setkali s odmítavou reakcí a byli nuceni strávit noc na libereckém nádraží. Podle Jiřího Hejny již nestihli žádný spoj do Chrastavy, kde žili rodiče Rudolfa Fuksy. Původně chtěli oba strávit noc v parku, ale vzhledem k nepříznivému počasí nakonec zvolili tuto variantu, čímž se opět dopustili zásadní chyby.²³⁶ Podle instrukcí se měli rozhodně držet co nejdál od míst, kde by je mohl někdo poznat nebo kde často docházelo ke kontrolám ze strany bezpečnostních složek.

Následujícího rána ještě měli zajít na místo pracoviště otce Rudolfa Fuksy v jednom libereckém závodu, aby se s ním setkali, jelikož měl jít v tu dobu do práce. Údajně hovořili pouze s vrátným, který o otci Rudolfa Fuksy neměl žádné zprávy a ani si nebyl jistý, zda v podniku ještě pracoval. Možnost navštívit přímo rodinu Rudolfa Fuksy nakonec oba zamítli a vrátili se zpět do Teplic. Celá akce tedy neměla prakticky žádný smysl, jen na sebe zbytečně upozornili. Navíc nemohli být jistí, zda je již někdo neudal. Štěstí tentokrát stálo při nich a cestu zpět bezpečně zvládli.

ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Jiřího Hejny z 29. 10. 1951, s. 43.

²³⁵ Jednalo se o bývalou dívku Rudolfa Fuksy.

²³⁶ Celkově jejich návštěva Liberce působí velmi neorganizovaně. Neměli zjištěny spoje na Chrastavy, navíc ani neměli zajištěné žádné ubytování a spoléhali se na pomoc známých Rudolfa Fuksy, kteří je mohli klidně prozradit bezpečnostním složkám.

5.4 Zatčení a obžaloba

K zatčení Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny došlo 27. října 1951 v Klatovech²³⁷. Bezpečnostní složky upozornil na přítomnost obou agentů-chodců bývalý spolupracovník Rudolfa Fuksy²³⁸ z pohraniční stráže Hojs František Dolejš²³⁹. Setkání s ním se nakonec pro oba agenty-chodce stalo osudným. Při zatčení se měli oba agenti chodci prokázat falešnými doklady, ale podle protokolu byl Rudolf Fuksa poznán jedním důstojníkem bezpečnostního útvaru. Ačkoli měl Jiří Hejna²⁴⁰ možnost použít zbraň a granát, které měl údajně u sebe v době zatčení, neučinil tak.²⁴¹

Žaloba na skupinu Jiřího Hejny a spol. byla sepsána k datu 8. ledna 1952. Rudolf Fuksa podle ní zběhl od útvaru pohraniční stráže na začátku srpna 1951. Údajně na sobě měl uniformu a byl ozbrojen služební pistolí. Cílem přechodu hranic se měla stát SRN. Při údajných výsleších tamní zpravodajské služby měl vyzradit „důležité skutečnosti“ o vnější obraně Československa.²⁴² Také měl poskytnout informace o pohraniční stráž, výcviku, který prodělal a rovněž zprávy o radiostanicích, používaných útvary pohraniční stráže, včetně šifrovací abecedy.²⁴³

Jiří Hejna byl náměstkem státního prokurátora označen jako „zarytý nepřítel lidové demokratického Československa“. Údajně měl několikrát ilegálně překročit hranice do SRN a to v roce 1948 a 1949. Po návratu do Československa byl dvakrát souzen za protistátní

---

²³⁷ V Klatovech přestupovali na další vlak, který měl jet až za hodinu. Na nádraží údajně zahlédli příslušníky bezpečnosti, proto se tam prý raději nechtěli zdržovat a vyrazili do města. Brzy však byli zadrženi. NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 6.

²³⁸ ABS, fond Velitelství Státní bezpečnosti (1945) 1948-1953, signatura 310-50-3, Odměny a pochvaly příslušníků StB – rok 1951, rozkaz velitele Státní bezpečnosti č. 127 z 9. listopadu 1951 – udělení pochvalného uznání.

²³⁹ Františka Dolejše potkali oba agenty-chodci v Plzni hned dvakrát. Rudolf Fuksa se chtěl setkání vyhnout, nicméně je František Dolejš spatřil, a proto byli Rudolf Fuksa a Jiří Hejna nuceni si s ním promluvit. Údajně věděl o útěku Rudolfa Fuksy za hranice. Na konci setkání jej žádali, aby se o nich nikomu nezmiňoval. Během setkání s Františkem Dolejšem se Rudolf Fuksa dopustil zásadní chyby, a sice že mu důvěřoval. Kdyby pojal podezření, že by je mohl jeho bývalý spolupracovník prozradit, zřejmě by jednal jinak. Mohl například uvést chybné informace o jejich dalším postupu a tím zmást pátrající jednotky.

²³⁹ ABS, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol., - mapa č. 1, výslechový protokol Rudolfa Fuksy z 28. 10. 1951, s. 7.

²⁴⁰ Podle svých slov „nebyl tak zvrhlý, aby dokázal vraždit“. Svou roli mohl hrát fakt, že se zbraněmi pravděpodobně neuměl příliš dobře zacházet, vzhledem ke svému zařazení k PTP. Na zatčení se měla údajně podílet šestičlenná jednotka, ozbrojená samopaly.

²⁴¹ V případě Lubomíra Koukala došlo, na rozdíl od Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy, při zatýkání k přestřelce mezi ním a zasahujícími příslušníky SNB. 2. dubna 1951 po něm ve vlaku požadovali legitimaci a následně byl oveden na nádraží, kde došlo k několika výstřelům. Více o tomto případu v:

Malloa, Petr: Agent, který střelil, Život a smrt studenta Lubomíra Koukala, Paměť a dějiny, 3, 2009/1, s. 44-63.

²⁴² K mnoha užitečným informacím měl jako bývalý staršina pohraniční stráže skutečně přístup.

²⁴³ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 3.

činnost, konkrétně za „rozšiřování nepravdivých zpráv a ohrožení jednotného hospodářského plánu“.²⁴⁴ V červenci 1951 zběhl od svého útvaru PTP a údajně se ukrýval u dalších obviněných Edurada Ratzka, Bedřicha Klašky a Ludvíka Vejrostka po dobu několika týdnů.²⁴⁵ Poté, v polovině srpna, měl přejít hranice do SRN. Zde byl podle náměstka státního prokurátora získán²⁴⁶ Rudolfem Fuksou pro spolupráci se špionážní službou proti Československu.²⁴⁷ Při výsleších během svého pobytu v SRN údajně prozradil některé „zvláště důležité“ skutečnosti týkající se armády.²⁴⁸ O těchto informacích se měl dozvědět během výkonu základní vojenské služby. Mezi tyto „zvláště důležité“ informace patřily vědomosti o stavbě k obranným účelům, jména některých velitelů a „morálně politický stav jednotky“ u které sloužil. Oba výše zmínění pak měli podle vyšetřovatelů za úkol vybudovat zpravodajskou síť pro špionáž v Československu. Byli údajně vybaveni falešnými průkazy a ozbrojeni.

Bedřich Klaška a Ludvík Vejrostek byli obžalováni společně. V červenci a srpnu 1951 údajně v Teplicích ukrývali Jiřího Hejnu, kterému nosili potřebné zásoby. Po návratu obou údajných agentů ze SRN se podle vyšetřovatelů zapojili do nově vznikající špionážní sítě. Bedřich Klaška měl podle žalobce poskytovat zprávy pro cizí zpravodajskou službu a také měl u sebe v bytě oba agenty ukrýt. Ludvík Vejrostek dostal údajně za úkol psát zprávy a navíc získávat nové spolupracovníky. Po Hejnovi a Fuksovi měl údajně chtít vysílací stanici a peněžní obnos na opravu automobilu, kde prý plánoval vysílací stanici umístit.

Josef Petrlík a František Novotný byli rovněž obžalováni společně. V říjnu 1951 byli údajně navštíveni Rudolfem Fuksou a Jiřím Hejnou v Děčíně. Prý „ochotně“ přislíbili špionážní spolupráci. Josef Petrlík měl údajně předávat v Teplicích zprávy Klaškovi. Za což podle vyšetřovatelů od Jiřího Hejny údajně obdržel 1000 korun na pokrytí nákladů. Úkol Františka Novotného údajně spočíval v přepisování zpráv poskytnutých Josefem Petrlíkem.

Posledním obžalovaným byl Eduard Ratzek, otec Jiřího Hejny. Byl obviněn z toho, že po zběhnutí Jiřího Hejny údajně domluvil ukrytí u Klašky a Vejrostka. Také mu podle žalobce měl poskytovat potraviny. Po návratu obou hlavních obviněných zpátky do Československa prý došlo k jejich schůzce v Teplicích. Tam měl být Eduard Ratzek seznámen se „špionážními

---

²⁴⁴ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 2.

²⁴⁵ Na rozdíl od Rudolfa Fuksy, který po zběhnutí opustil Československo během několika dní.

²⁴⁶ Ve výslechovému protokolu Rudolfa Fuksy je uvedeno, že jej pouze doporučil, nikoli získal.

²⁴⁷ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 3.

²⁴⁸ Jelikož byl příslušníkem PTP neměl přístup k tolika užitečným informacím jako Rudolf Fuksa u pohraniční stráže.

úkoly“, které Jiří Hejna s Rudolfem Fuksou měli splnit. Žaloba Eduardu Ratzkovi vyčetla, že podnikl nic, aby byli oba agenti-chodci zatčeni.²⁴⁹

Obvinění v případě Jiří Hejna a spol. tedy čelili následujícím obviněním. Jiří Hejna a Rudolf Fuksa byli žalováni za zběhnutí²⁵⁰, dále za velezradu²⁵¹ a také za vyzvědačství²⁵² Josef Petrlik a František Novotný byli obviněni z vyzvědačství²⁵³ Bedřich Klaška a Ludvík Vejrostek byli obviněni ze stejného zločinu, navíc ještě z napomáhání Jiřímu Hejnovi²⁵⁴. Poslední z obžalovaných Eduard Ratzek byl obviněn rovněž z napomáhání Jiřímu Hejnovi a neoznámení trestného činu²⁵⁵.

---

²⁴⁹ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žaloba Státní prokuratury v Praze z 8. 1. 1952, s. 3-6.

²⁵⁰ podle §273 odst. 1, lit. a/, odst. 3 tr. z.

²⁵¹ podle §78 odst. 2, lit. b/, odst. 1 lit. c/ tr. z.

²⁵² podle §86 odst. 1, odst. 3 lit. b/, c/, d/, e/ tr. z.

²⁵³ podle §86 odst. 1, 2 lit. e/, odst. 1 tr. z.

²⁵⁴ podle §163 odst. 1 tr. z.

²⁵⁵ podle §165 tr. z.

5.5 Vyšetřovatelé, soudci a obhájci v kauze Jiří Hejna a spol.

Na přípravě procesu Jiří Hejna a spol. a jeho průběh měli významný vliv tehdejší vyšetřovatelé a soudci. Při bližším pohledu na tyto osoby, jedná se především o vyšetřovatele, zjistíme, že se často potýkali s problémem v podobě alkoholu, ve své práci byli spíše průměrní a trpěli psychickými problémy. Takoví lidé drželi ve svých rukou osudy jiných, v mnoha případech zcela nevinných obětí, které se nějak nehodily do nového režimu, a musely být odstraněny. Nebáli se přitom používat brutálních vyšetřovacích metod, od dlouhých výslechů až po fyzické a psychické násilí. Jediným cílem bylo totální zlomení obviněného, případně vynucené přiznání údajně spáchaných zločinů.

5.5.1 Vyšetřovatelé

Zásadní úlohu při vytváření politických procesů sehráli vyšetřovatelé. Právě od nich se čekalo, že obviněného „zpracují“ a donutí k doznání. Využívalo se například konfrontačních výslechů, které se uplatňovaly hlavně v případě, že chyběly dostatečné důkazy proti obviněnému.²⁵⁶ Dotyčný neměl žádné prostředky, jak se bránit. Konfrontující osoba vypovídala podle vyšetřovatelů pravdu, bez ohledu na názor či tvrzení obviněného.

O tom, že v procesu Jiří Hejna a spol. docházelo k násilí, svědčí výpověď jednoho z obviněných u soudu. Na dotaz jednoho soudce údajně uvedl, že s ním bylo během vyšetřování slušně zacházeno. Prý na něho „jen trochu křičeli a říkali, že je lump, a že by měl být zastřelen.“ Na to Jiří Hejna vypověděl, že s ním údajně bylo také slušně zacházeno, „až na prvou dobu po zatčení, kdy při výslechu u státní bezpečnosti v Plzni jsem byl boxován do žaludku a musel jsem dělati několik set dřepů.“²⁵⁷

Další „inovací“ v průběhu vyšetřování bylo zavádění otázkových protokolů, kde vyšetřovatelé dopředu připravili otázky a odpovědi. Již otázky samotné do značné míry zdůrazňovali vinu obžalovaného. Po ukončení vyšetřování následovala příprava soudního líčení. Úkolem vyšetřovatelů bylo obstarávání a úprava odborných posudků a jednání se soudním prokurátorem. Obviněným nezbývalo nic jiného než zůstat až do vynesení rozsudku ve věznici Státní bezpečnosti.²⁵⁸ Už samotné jednání s obžalovanými naznačovalo jasný postoj vyšetřovatelů, kteří je vnímali jako předem vinné a myšlenku presumpce nevinu naprosto ignorovali. Vyšetřovatelem se mohl stát i velice labilní člověk, jak lze dohledat i

---

²⁵⁶ Hejl, Vilém: c. d., s. 152.

²⁵⁷ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 7.

²⁵⁸ Mládková, Barbora, Diplomová práce, Politické procesy 50. let, Krajský soud v Liberci 1953-1954, s. 27.

v kauze Jiřího Hejny a spol. nebo jedinec bez patřičného vzdělání. Hlavním kritériem byla naprostá loajalita vůči komunistické straně.

V kauze Jiřího Hejny a spol. jsem ve vyšetřovacích spisech narazil na jména některých vyšetřovatelů. Jednalo se o Václava Němce, Miroslava Jana, Josefa Trávníčku, Františka Šmída, dále o Miroslava Honomichla a Miloslava Hrnečka. V případě sehráli roli pravděpodobně i další vyšetřovatelé, jejich identitu se bohužel nepodařilo odhalit. U některých z nich byl v protokolech uvedený pouze nečitelný podpis. O následujících osobách se mi podařilo dohledat konkrétnější informace.

Václav Němec

Jednalo se o vyšetřovatele Ludvíka Vejrostka narozeného 17. listopadu 1924 v Moravském Krumlově. Matka Václava Němce zemřela, když mu bylo devatenáct let. Otec pracující jako řídící učitel se později znovu oženil.

Václav Němec absolvoval gymnázium v Brně a na rozdíl od ostatních vyšetřovatelů v této kauze, studoval na vysoké škole. Již zde se aktivně angažoval jako kulturní propagační referent a jednatel. Na filozofické fakultě se čtyři semestry věnoval studiu ruského jazyka a tělocviku, což se příliš neshodovalo s jeho budoucím povoláním.

Během 2. světové války byl totálně nasazen, a to od října 1943 do února 1945. Po skončení války zahájil krátkou kariéru u armády. Nejdříve nastoupil jako dobrovolník, ale brzy dokončil důstojnický kurz, který trval od května 1945 do dubna 1946. Tento rok hrál v životě Václava Němce důležitou roli. Nejprve v únoru vstoupil do komunistické strany a později odešel od armády v hodnosti četaře. Zároveň absolvoval osvětový kurz důstojníků v záloze.

O dva roky později vstoupil do řad SNB a ČSM. Jeho kariéra začala stoupat na začátku 50. let. Od roku 1953 působil na velitelství škol MNB, ale již o dva roky později pracoval na Hlavní správě StB v VII. odboru. O tom, že vykonával svou práci svědomitě, svědčí i udělení dvou medailí. První z nich získal v roce 1955 za službu vlasti a druhou o dva roky později za dobře vykonanou práci.

Brzy získal funkci staršího referenta na IV. správě ministerstva vnitra. Na této pozici se udržel až do roku 1964, kdy přešel do 2. samostatného oddělení II. správy ministerstva vnitra. Posledním pracovním působištěm Václava Němce se od roku 1969 stala Hlavní správa StB, respektive operativní odbor ochrany státního tajemství, kde zastával pozici staršího referenta.

Kariéru ukončil v 70. letech v hodnosti majora.²⁵⁹ Díky svým schopnostem se Václavu Němcovi podařilo „přežít“ v poměrně vysoké funkci i po skončení 50. let, kdy se od brutálních praktik během výslechů postupně upouštělo. Stejně jako řada dalších vyšetřovatelů, ani Václav Němec nebyl za své zločiny páchané během komunistické éry potrestán. A co je nejsmutnější, tak dostal nárok na vysoký důchod, jelikož odešel ve vysoké hodnosti, který byl leckdy nesrovnatelně vyšší než důchod obětí politických procesů.

Miroslav Jan

Vyšetřovatel Josefa Petrlíka se narodil 22. prosince 1926 v Netřebicích v okrese Krumlov. Miroslav Jan se, stejně jako otec, vyučil zednickému řemeslu.

Podobně jako v případě Václava Němce i kariéra Miroslava Jana začala po skončení 2. světové války, kdy vstoupil do komunistické strany. Nejprve absolvoval základní vojenskou službu a dokonce se na krátkou dobu dostal k Hradní stráži. Již od roku 1952 pracoval jako „výslechář“. Z velitelských posudků vyplývá, že se Miroslav Jan choval odměřeně a stroze. Kladně velitelé hodnotili jeho skromné a kamarádské vystupování, což trochu protirečí odměřenému chování. Za velice pozitivní rys považovali velitelé naopak přístup Miroslava Jana k vyšetřovaným. V nich údajně viděl hlavně „nepřátele“ režimu a podle toho s nimi jednal. To svědčí o tvrdém postoji tehdejšího režimu vůči svým údajným odpůrcům bez ohledu na to, zda se dotyční skutečně nějakého trestného činu dopustili nebo nikoli.

Kariéra Miroslava Jana dosáhla vrcholu v roce 1957, kdy zastával funkci náčelníka V. a VIII. odboru Hlavní správy VKR. Na takovou pozici nestačil, a proto byl odvolán na místo zástupce V. a IV. odboru Hlavní správy VKR. Degradace na nižší post mohla mít vliv na údajné problémy s alkoholem, které se u Miroslava Jana v této době objevily. Postupně zastával stále nižší pozice, až v roce 1966 skončil jako státní referent. Přesto byl v srpnu 1971 propuštěn z armády v hodnosti plukovníka.²⁶⁰ Objevuje se zde obdobný problém jako u předchozího vyšetřovatele. Také Miroslav Jan dostal nárok na vysoký důchod a za svoje zločiny nebyl potrestán.

---

²⁵⁹ ABS, oddělení archivních fondů vojsk MV Kanice, v. č. 6846.

²⁶⁰ ABS, oddělení archivních fondů vojsk MV Kanice, v. č. 796.

Josef Trávnička

Vyšetřovatel Bedřicha Klašky se narodil 20. června 1921 v Ústupkách v okrese Chrudim. Syn samostatného zemědělce nastoupil po obecné škole do lidové školy hospodářské v Prachovicích. Studia kvůli zaměstnání po roce přerušil.

V roce 1945 vstoupil do KSČ a tím se mu otevřely nové možnosti pracovního uplatnění. V roce 1950 absolvoval operativní výcvik SNB v Kutné Hoře. Zařazen byl jako hlídkový příslušník národní bezpečnosti, od roku 1952 působil na pozici mladšího referenta operativního pátracího boje proti trestným činům. Jako vyšetřovatel působil již o rok dříve. Od roku 1954 pracoval jako operativní zmocněnec. Jeho služby ocenil režim o dva roky později udělením medaile za službu vlasti.

Josef Trávnička trpěl alkoholismem a lze ho označit za psychicky labilního. Od roku 1960 začíná jeho hvězdná kariéra pohasínat. Nejprve byl kvůli neplnění služebních povinností odvolán z pozice vedoucího, do jejíhož čela byl jmenován v roce 1960. Od roku 1964 je postupně sesazován na nižší posty, až nakonec skončil v roce 1967 u hlídkové služby. Co bylo příčinou nadměrného pití alkoholu, zůstává záhadou. Z posudků na Josefa Trávničku vyplývá, že se několikrát pokusil o sebevraždu. Poprvé v roce 1963 a podruhé v roce 1967. Nejvíce zarážející je na fakt, že u veřejné bezpečnosti zůstal i nadále, a to až do svého propuštění v roce 1974.²⁶¹

František Šmíd

Podrobnější informace o této osobě se nepodařilo získat. V materiálech zaměstnanců VM se sice nachází údaje o dvou osobách jménem František Šmíd. Vzhledem k jejich životopisu je nepravděpodobné, že jde skutečně o vyšetřovatele Rudolfa Fuksy.²⁶²

5.5.2 Prokurátor a soudci

V politických procesech hrál nezastupitelnou roli prokurátor. Plnil jakousi dohlížitelskou funkci nad celým případem. Mezi jeho povinnosti patřilo vypracování žaloby, vedoucí k potrestání obžalovaných. Pokud nebyl s výši rozsudku prokurátor spokojen, mohl podat návrh k Nejvyššímu soudu, aby celou kauzu znovu prověřil a „viníky“ potrestal přísněji. Soudci, stejně jako prokurátoři nemuseli mít nutně vysokoškolské vzdělání. Po únorovém převzetí moci, kdy režim potřeboval doplnit stavy v justici laickými pracovníky, byla zřízena Právnická škola pracujících. Ta již po roce studia „připravila“ zájemce na

---

²⁶¹ Za neplnění stranických povinností byl vyškrtnut z řad KSČ v roce 1969.

²⁶² ABS, oddělení archivních fondů MNB-702-51.

právníckou praxi.²⁶³ Pak se mohlo lehce stát, že o životě člověka rozhodovali takoví, kteří neměli plnohodnotné právnícké vzdělání. Hlavním kritériem pro práci u justice byla bezvýhradná spolupráce s KSČ.

V kauze Jiřího Hejny a spol. figuruje jméno prokurátora Jaroslava Dlouhého. U Státního soudu v Praze zasedali v roli soudců Zdeněk Kaláb, Vladimír Siegl, Zdražil, Jaroslav Novák a Karel Tumpach. Bohužel u všech soudců se nepodařilo najít křestní jména nebo bližší informace o jejich působení. Výjimku tvoří prokurátor Jaroslav Dlouhý a soudce Zdeněk Kaláb.

Jaroslav Dlouhý

Pocházel ze zemědělské rodiny. Původně sice pracoval jako úředník, ale od roku 1945 působil na státní prokuratuře. Odtud o osm let později přešel na generální prokuraturu. Dva roky²⁶⁴ pracoval i ve skupině, zabývající se revizí politických procesů v letech 1949-1954. Pracoval v Barákově komisi, která přezkoumávala některé kauzy. Jde o naprosto absurdní situaci, kdy je revizí případů pověřen člověk odpovědný za jejich zrealizování.

Podle svých nadřazených se projevoval jako odborník s velkými právními znalostmi, pracoval svědomitě, ale na druhou stranu šlo o neprůbojného člověka, který se choval spíše jako úředník než prokurátor.²⁶⁵ Přesto byl odpovědný za vynesení přísných rozsudků v kauze Jiří Hejna a spol. Později se zúčastnil popravy obou hlavních odsouzených v této kauze.

Zdeněk Kaláb

Zdeněk Kaláb byl soudcem u Státního soudu v Praze od roku 1950. V případě Jiří Hejna a spol. předsedal celému líčení. V této kauze dále zasedal Vladimír Siegl, soudce Státního soudu v Praze mezi lety 1950 – 1952, Zdražil, který původně pracoval jako generální prokurátor a jako poslední Jaroslav Novák, působící od roku 1953 jako soudce Nejvyššího soudu.²⁶⁶ O Karlu Tumpachovi se nepodařilo zjistit, kdy u Státního soudu působil.

---

²⁶³ Ačkoli ještě museli 18 měsíců dálkově studovat, rozhodně nešlo o plnohodnotné vzdělání.

Více k tomuto např. Mládková, Barbora, Diplomová práce, Politické procesy 50. let, Krajský soud v Liberci 1953-1954.

²⁶⁴ Mezi lety 1955 a 1957.

²⁶⁵ Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena a kolektiv: Československá justice v letech 1948-1953, II. díl, Praha 2004, s. 136-137.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 54-61.

5.5.3 Advokáti

Součástí politických procesů byli i obhájci. Jejich význam zatlačila justice do pozadí. Sami advokáti měli nezáviděníhodné postavení. Hájením svého klienta se zároveň do jisté míry stavěli proti ideologii režimu. S obviněným se obhájce často setkal teprve u soudního přelíčení. Svou činností ale nemohli výrazně zvrátit výsledek procesu. V průběhu procesu totiž nedostávali dostatečný prostor ke kvalitní obhajobě. Jejich žádosti o předvolání nových svědků soud často zamítl pro nadbytečnost. V závěrečné řeči obvykle pouze žádali o mírnější trest.²⁶⁷

Všichni obhájci v této kauze byli přiděleni ex offo²⁶⁸. Jejich celá jména a bližší informace o jejich životě se bohužel nepodařilo u všech dohledat. Obhajoby Rudolfa Fuksy se ujal Toman, který zároveň zastupoval Josefa Petrlíka. Jiřího Hejnu a Františka Novotného hájil František Vorel. Těšínský obhajoval Bedřicha Klašku a Eduarda Ratzeka. Posledním zástupcem obžalovaných byl Rychetský, který zastupoval Ludvíka Vejrostka.²⁶⁹

---

²⁶⁷ Více k tomuto např. Mládková, Barbora, Diplomová práce, Politické procesy 50. let, Krajský soud v Liberci 1953-1954.

²⁶⁸ Při politických procesech byli obhájci přidělováni prakticky vždy ex offo, tzn. obhájce ustanovený soudem. Souzenému tímto byla odepřena možnost mít obhájce podle vlastní volby. Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena: Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, III. díl, Praha 2004, s. 466.

²⁶⁹ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 2.

5.6 Hlavní líčení

Hlavní líčení u Státního soudu²⁷⁰ v Praze se konalo od 11. do 12. března 1952. Trestní řízení vedl za žalující stranu prokurátor Jaroslav Dlouhý. Senátu předsedal Zdeněk Kaláb a dalšími soudci byli Zdražil, Vladimír Siegl, který byl později spolu s prokurátorem přítomen výkonu trestů smrti, Jaroslav Novák a Karel Tumpach. Zapisováním celého líčení byla pověřena Mráčková.²⁷¹

Zajímavě působí tvrzení soudu o nepoužití zbraní při zatýkání. Jiří Hejna se snažil dokázat, že ačkoli měl dobré podmínky pro vrhnutí granátu – Rudolf Fuksa byl totiž zatčen jako první a ihned spoután a Jiří Hejna se mohl krýt za stromem – zbraně odmítl použít. Soud v dokumentu konstatoval, že dotyčný zbraně nepoužil, protože toho pak chtěl využít u soudu ve svůj prospěch. Podle soudu si totiž uvědomoval přesilu, čítající šest mužů bezpečnostních složek a neměl by proti nim tudíž šanci. Navíc byl podle soudu zaskočen, což soud uvedl jako druhý důvod nepoužití zbraní. Je velice nepravděpodobné, že by mohl člověk v podobné situaci, přemýšlet příliš dopředu a okamžitě kalkulovat s argumentací u soudu. Jedná se o případ až scestné interpretace událostí v podání Státního soudu.

Na dotaz jednoho soudce údajně Josef Petrlík uvedl, že s ním bylo během vyšetřování slušně zacházeno. Prý na něho „jen trochu křičeli a říkali, že je lump, a že by měl být zastřelen.“ Na to Jiří Hejna vypověděl, že s ním údajně bylo také slušně zacházeno, „až na prvou dobu po zatčení, kdy při výslechu u státní bezpečnosti v Plzni jsem byl boxován do žaludku a musel jsem dělati několik set dřepů.“ Je velmi pravděpodobné, že obžalovaní byli vystaveni podobnému zacházení ze strany vyšetřovatelů.²⁷² Státní prokurátor si následně vyhradil stíhání Jiřího Hejny pro křivé obvinění.²⁷³

Během hlavního líčení vyšlo najevo, že Eduard Ratzek byl biologickým otcem Jiřího Hejny. S jeho matkou měl mít údajně známost již během jejího prvního manželství. Ačkoli tato informace neměla na soudní řízení žádný vliv, pro Jiřího Hejnu musela mít zásadní význam. Lze si jen stěží představit, co Hejna v dané chvíli prožíval. Eduarda Ratzka znal již od svého raného dětství, matka se totiž znovu vdala v roce 1934. Určitě Ratzka vnímal jako

---

²⁷⁰ Činnost Státního soudu byla zahájena 25. 10. 1948.

Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena: Československá justice v letech 1948-1953, I. díl, Praha 2003, s.10.

²⁷¹ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 2.

²⁷² Během výslechů se používalo nejrůznějších brutálních metod a nelidského zacházení jenom proto, aby se z obětí „vytlouklo“ přiznání.

London, Artur: K pramenům Doznání, Brno 1998, s. 42.

²⁷³ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 7.

svého „skutečného“ otce, vzhledem k tomu, že jej od čtyř let vychovával. Otázka skutečného otcovství mohla mít na jejich vztah posilující účinek, s ohledem na fakt, že Ratzek svému synovi pomáhal již od zběhnutí od útvaru PTP a dále jej podporoval po návratu do Československa. Na druhou stranu se Jiří Hejna tuto skutečnost dozvěděl ve velmi nepříznivou dobu, kdy mu velmi reálně hrozil trest smrti.

Obhajoba Eduarda Ratzka žádala soud o možnost výslechu Boženy Ratzkové, která se v té době měla nacházet u Marie Světlíkové v Ústí nad Labem. Dotyčná měla doložit, že Eduard Ratzek je pokrevním otcem Jiřího Hejny. Státní prokurátor navrhl její výslech zamítnout pro „nerozhodnost“.²⁷⁴ Jednání bylo přerušeno a nakonec byla možnost výpovědi Boženy Ratzkové zamítnuta pro nadbytečnost.²⁷⁵

Státní prokurátor navrhl odsouzení obviněných podle žaloby. Naproti tomu obhajoba argumentovala především nízkým věkem obou hlavních obžalovaných a navrhovala uložení mírného trestu, k čemuž se připojili i samotní obvinění.²⁷⁶

---

²⁷⁴ V průběhu politických procesů nebylo obvyklé, aby vystupovali svědci na straně obviněných. Naopak často docházelo ke konfrontacím s nepravdivými výpověďmi.

Utitz, Bedřich: Neuzavřená kapitola, Politické procesy 50. let, Praha 1990, s. 11.

²⁷⁵ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 12.

²⁷⁶ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 12.

5.7 Rozsudek a odvolání

Udělení trestů

Jiří Hejna spolu s Rudolfem Fuksou²⁷⁷ byli odsouzeni k trestu smrti. Bedřich Klaška byl odsouzen²⁷⁸ na dobu trvání 18 let, Ludvík Vejrostek na 16 let, Josef Petrлік na 13 let, František Novotný na 10 let a Eduard Ratzek na 2 roky vězení.²⁷⁹ Z protokolu o hlasování vyplývá, že se všichni přítomní soudci shodli jednohlasně na všech usneseních²⁸⁰ a to jak na vině, tak i na výši trestů.²⁸¹

Soud bohužel neviděl v případě Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny naději na nápravu, ani po odpykání „sebedelšího“ trestu odnětí svobody. Polehčující okolnosti jako nízký věk, vliv prostředí a „nalomený“ charakter, které advokáti zdůrazňovali, nebyly vůbec zohledněny.²⁸²

Obvinění Bedřich Klaška, Ludvík Vejrostek, Josef Petrлік, František Novotný a Eduard Ratzek se vzdali možnosti odvolání a přijali trest. Jiří Hejna a Rudolf Fuksa požádali o doručení písemného vyhotovení rozsudku svým obhájcům. Státní prokurátor se nevyjádřil.²⁸³

Všichni odsouzení byli shledáni vinnými ve všech bodech obžaloby. Jedinou výjimku tvořil Eduard Ratzek. Byl mu udělen trest za neoznámení návratu Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy zpátky do Československa, ačkoli o něm údajně věděl. Soud však trest snížil vzhledem k faktu, že se jednalo o otce Jiřího Hejny. Z napomáhání během zběhnutí Jiřího Hejny od svého útvaru byl dokonce zproštěn viny. V tomto případě tedy otcovství sehrálo v posuzování závažnosti údajně spáchaných trestných činů výraznou úlohu.²⁸⁴

---

²⁷⁷ Na tomto místě rozsudku bylo uvedeno Fuksovo jméno špatně, a sice Karel místo Rudolf.

²⁷⁸ Podle §23 byla obviněným započtena doba strávená ve vězení během vyšetřování. U Eduarda Ratzka to bylo od 25. srpna 1951 od 23 hodin do 28. srpna 1951 do 14 hodin a potom od 8. listopadu 1951 od 7 hodin. U ostatních obviněných to bylo shodně od 8. listopadu 1951, lišily se pouze časové údaje. Josef Petrлік od 12 hodin, František Novotný od 11 hodin, Bedřich Klaška od 8 hodin a Ludvík Vejrostek od 9 hodin. NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, rozsudek Státního soudu z 12. 3. 1952, s. 4.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 4.

²⁸⁰ Během roku 1952 bylo vyneseno 73 trestů smrti, z toho 53 jich odsouhlasil Státní soud v Praze.

Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena: Československá justice v letech 1948-1953, I. díl, Praha 2003, s. 156.

²⁸¹ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, protokol o hlasování Státního soudu z 12. 3. 1952.

²⁸² Jedná se o výrazy používané samotným soudem.

NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, rozsudek Státního soudu z 12. 3. 1952, s. 9.

²⁸³ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52, protokol o hlavním líčení z 12.3. 1952, s. 12.

²⁸⁴ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, rozsudek Státního soudu z 12. 3. 1952, s. 3.

Navíc byli všichni, kromě Eduarda Ratzka, odsouzeni k propadnutí veškerého majetku²⁸⁵. Rudolf Fuksa a Jiří Hejna byli vyloučeni z vojenských složek. Všichni ztratili „čestná práva občanská“²⁸⁶. U Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny se tak mělo stát napořád, u Eduarda Ratzka na dobu 3 let a u ostatních na dobu 10 let od výkonu trestu.²⁸⁷

Rozhodnutí soudu bylo velice přísné vzhledem k faktu, že oběma mladíkům bylo něco málo přes 21 let a v podstatě se nedopustili ničeho, co by nějak výrazněji ohrozilo bezpečnost Československa, ani se nedopustili žádného násilného trestného činu.²⁸⁸ Bohužel byla veškerá argumentace obhajoby otočena proti nim, včetně nepoužití zbraní, ačkoli k tomu měli při zatýkání příležitost. Pravděpodobně se tedy mělo jednat o odstrašující příklad ostatním. Svou roli sehrál i fakt, že šlo o zběhy. V takovém případě soud obvykle uděloval velice vysoké tresty, jako tomu bylo například v kauze agenta-chodce Ladislava Lindnera, který dostal trest smrti za dezerci od ozbrojených složek a vyzrazení informací o svém útvaru. Na druhou stranu nešlo o pravidlo. V procesu s Josefem Liškou padl rovněž absolutní trest, ačkoli nešlo o vojenského zběha.²⁸⁹

Odvolání proti rozsudku

V odvolání²⁹⁰ k rozsudku z 12. března 1951 se obhajoba Rudolfa Fuksy pokusila vyzdvihnout některé polehčující okolnosti, které by mohly pomoci ke snížení uděleného trestu. U soudu se Rudolf Fuksa snažil dokázat, že se „nedopouštěl žádné separátní činnosti, která by se dala chápat jako velezrada a přitom nebyla o sama sobě součástí špionáže“. Celkově se tedy snažil Rudolf Fuksa odkázat na to, že všechny činnosti, kterých se dopustil po překročení hranic, se vztahovaly pouze a jenom na špionáž a přípravu k ní, čímž se snažil vyloučit spáchání trestného činu velezrady. Dále se snažil prokázat, že od vlastního špionážního úkolu upustil a Jiřího Hejnu pouze podporoval. Kromě toho poukazoval Rudolf

---

²⁸⁵ Podle §47.

²⁸⁶ Podle §43. Jednalo se o klasický případ porušování práv občanů, ke kterým docházelo během komunistické vlády zcela běžně.

²⁸⁷ NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, rozsudek Státního soudu z 12. 3. 1952, s. 4.

²⁸⁸ Na rozdíl od Jaroslava Vetejška, který při plnění úkolu v Československu zastřelil příslušníka StB Aloise Dyčku. Dále jeho skupina přepadla sklad zbraní Lidových milic na Hodonínsku. Ačkoli se jednalo spíše o výjimečný případ, jelikož agenti-chodci obvykle plnili pouze zpravodajské úkoly, přesto s prakticky neškodnou skupinou Jiřího Hejny působila ta Jaroslava Vetejška mnohem nebezpečněji. I tak dostali Rudolf Fuksa a Jiří Hejna stejný, nepřiměřeně vysoký trest.

Více k tomuto případu např. Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 300-309.

²⁸⁹ Více ke kauzám Ladislav Lindner a Josef Liška např. Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 214-247.

²⁹⁰ Odvolání k rozsudku z 12. března 1952 Rudolfem Fuksou bylo sepsáno jeho obhájcem, přiděleným ex offo, Otto Tomanem. Celý dokument byl sepsán 25. dubna 1952 v Praze.

NA, fond Nejvyšší soud Praha, nezpracováno, sp. zn. To III 125/52, odvolání proti rozsudku Státního soudu z 25. 4. 1952, s. 1.

Fuksa na rodinné prostředí²⁹¹, jelikož pocházel z „pokrokové dělnické“ rodiny. Obhajoba žádala, aby soud k těmto skutečnostem přihlédl.

Nejvyšší soud si celý případ vysvětloval jinak a v podstatě opakoval tvrzení Státního soudu. Rudolf Fuksa se podle něho dopustil velezrady a vyzvědačství. Zároveň zcela otočil význam rodinného prostředí proti obžalovanému, takže v konečném důsledku mu to ještě přitížilo.²⁹²

Obhajoba Jiřího Hejny měla, stejně jako u Rudolfa Fuksy, argumentovat velmi nízkým věkem a dále rovněž prostředím, v němž vyrůstal. Údajně trpěl zanedbanou výchovou. Od svých 6 let měl navštěvovat Skaut, „reakční útvar, který měl na jeho výchovu špatný vliv“. Vliv na charakter mělo podle žádosti i „měšťácky zaměřená společnost“. Prý v něm byla pěstována dobrodružnost, která měla vyústit až k páchání trestné činnosti. Jiří Hejna zároveň údajně uvedl, že nebyl politicky uvědomělý a do politického života se nijak nezapojoval.²⁹³ Výše zmíněná tvrzení jen dokazují, kam až byl člověk ochotný v podobné situaci zajít ve snaze zachránit si holý život. Začal argumentovat dobovým jazykem, čímž popřel sám sebe a pošpinil své jméno, to vše v zoufalém boji o snížení absolutního trestu.

Pro samotný soudní proces nebylo vůbec podstatné, z jakého prostředí obviněný pocházel. Pokud se soud rozhodl, že dotyčného odsoudí, mohl jednoduše interpretovat „vyhovující“ prostředí jako nevďěk obviněného, který je i přes snahu vzorné rodiny nepolepšitelný. V případě Jiřího Hejny zase soud nemusel vidět žádnou šanci na záchranu, jelikož „nevyhovující“ prostředí mělo na obviněného nenapravitelný vliv. Ukazuje se zde úplná bezmoc odsouzených se z této situace jakkoli dostat, protože rozumná argumentace neměla u soudu výrazné zastání.

15. května 1952 proběhl odvolací soud u Nejvyššího soudu, jehož výsledkem bylo zamítnutí odvolání v obou případech. Soud je shledal jako nedůvodné.²⁹⁴ Potvrdil tak rozhodnutí Státního soudu v Praze a oba agenti-chodce odsoudil k trestu smrti.

---

²⁹¹ K Nejvyššímu soudu poslali rodiče Rudolfa Fuksy 5. května 1952 dopis s jeho charakteristikou a snažili se uvést polehčující okolnosti údajného jednání jejich syna, mezi nimiž poukazovali na fakt, že v rámci útvaru mělo být, údajně běžné půjčování věcí. Kolega podle nich měl nahlásit krádež, aby se zbavil spolubydlícího. Podle rodičů se nikdy nesnažil splnit jemu zadané úkoly. Podle nich se měl schválně pohybovat v místech, kde po něm bylo pátráno, aby byl zatčen. Do Československa se podle rodičů vrátil, aby odčinil svou vinu, ačkoli měl možnost emigrace do Spojených států.

NA, fond Nejvyšší soud Praha, nezpracováno, spisová značka To III 125/52, dopis rodičů Rudolfa Fuksy Nejvyššímu soudu z 5. 5. 1952.

²⁹² NA, fond Nejvyšší soud Praha, nezpracováno, sp. zn. To III 125/52, odvolání proti rozsudku Státního soudu z 25. 4. 1952, s. 3.

²⁹³ NA, fond Nejvyšší soud Praha, nezpracováno, spisová značka To III 125/52, žádost o milost pro Jiřího Hejnu z 8. 5. 1952, s. 1.

²⁹⁴ NA, fond Nejvyšší soud Praha, nezpracováno, spisová značka To III 125/52, rozsudek Nejvyššího soudu z 15. 5. 1952, s. 1.

Zároveň byla zpochybněna i čestná minulost Rudolfa Fuksy, hlavně s přihlédnutím na trestný čin krádeže, kterého se měl údajně dopustit ve službě u pohraniční stráže. Odvolací soud uvedl, že nelze posuzovat přitěžující a polehčující okolnosti případu, ale že musí být brán zřetel na jejich obsah. Tím pádem nízký věk nemohl vyvážit „nebezpečnost“, kterou pro stát Rudolf Fuksa představoval. Přítěží mu naopak bylo příslušenství k pohraniční stráži, prodělaný výcvik a také údajná krádež.²⁹⁵

---

²⁹⁵ Tamtéž, s. 5.

5.8 Poprava

Dne 8. srpna 1952 byl pořízen zápis o zamítnutí odvolání Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy. Rozsudek tím pádem nabyl právní moci. Případná další odvolání by neměla žádný vliv na vykonání trestu.²⁹⁶

Popravy proběhly o den později v pořadí Jiří Hejna a Rudolf Fuksa. Oba odsouzení ostali možnost vyjádřit svá poslední přání ohledně návštěvy příbuzných²⁹⁷, která měli oznámit přítomnému prokurátorovi Dlouhému.²⁹⁸

Jiří Hejna si přál vidět svou matku, Boženu Ratzkovou. Ta jej mohla navštívit den před popravou do půlnoci. Rudolf Fuksa si přál mluvit se svými rodiči Rudolfem a Miladou Fuksovými. Ti jej mohli navštívit ve stejný čas. Navíc měl Rudolf Fuksa žádat o rozhovor s příslušníkem MNV kpt. Františkem Šmídem. K návštěvám skutečně došlo, o čem si Rudolf Fuksa s vyšetřovatelem Františkem Šmídem povídali, zůstává záhadou stejně jako účel tohoto setkání.²⁹⁹

Jiří Hejna byl předveden 9. srpna 1952 v 5:00³⁰⁰, pět minut po vydání příslušného rozkazu. Vykonání rozsudku byli přítomni soudce Siegl, prokurátor Dlouhý a zapisovatelka Frantállová. S výkonem trestu se začalo v 5:01. Výkon byl proveden o dvě minuty později s tím, že lékař konstatoval smrt v 5:15. Podle protokolu odsouzený nepronесl žádná poslední slova.³⁰¹

Přítomní u popravy Rudolfa Fuksy byli stejní jako v předchozím případě. Odsouzený byl předveden v 5:06, tedy dvě minuty po vydání příslušného rozkazu. S výkonem trestu se začalo v 5:08. Samotná poprava začala o dvě minuty později. Lékař konstatoval smrt zadušením v 5:18. Ani tentokrát podle protokolu odsouzený nepronесl žádná poslední slova.³⁰² Obě popravy proběhly podle Dlouhého „bez jakýchkoli rušivých příhod“.³⁰³

---

²⁹⁶ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, zápis o vyrozumění Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy o jeho chystané popravě z 8. 8. 1952.

²⁹⁷ Obdobný průběh měl i případ generála Píky, který měl být popraven rovněž následující den poté, co rozsudek nabyl právní moci. Generál Píka si přál setkat se s rodinou, napsat dopisy na rozloučenou a sejít se s knězem. K tomu více např. Váhala, Rastislav: Smrt generála, Praha 1992.

²⁹⁸ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, zápis o vyrozumění Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy o jeho chystané popravě z 8. 8. 1952.

²⁹⁹ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, dálnopis se žádostí o setkání s příbuznými z 8. 8. 1952.

³⁰⁰ Například popravy odsouzených v procesu s Miladou Horákovou začaly již ve 4:40 ráno.

Ivanov, Miroslav: Justiční vražda, aneb, Smrt Milady Horákové, Praha 2008, s. 18.

³⁰¹ NA, fond Generální prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka T 76/52, zpráva o výkonu trestu smrti nad odsouzeným Jiřím Hejnou z 9. 8. 1952.

³⁰² NA, fond Generální prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka T 76/52, zpráva o výkonu trestu smrti nad odsouzeným Rudolfem Fucksou z 9. 8. 1952.

Žádost otce Rudolfa Fuksy o vydání ostatků jejich jediného syna a zároveň i vydání jeho věcí rodině státní prokuratura zamítla,³⁰⁴ přestože se rodiče popraveného zavazovali splnit všechny případně stanovené podmínky.³⁰⁵ Obě těla odsouzených skončila 20. srpna 1952 v hromadném hrobě v Praze v Ďáblicích³⁰⁶. Jiří Hejna byl pohřben v rakvi č. 40³⁰⁷ a Rudolf Fuksa v rakvi č. 39.³⁰⁸

Dopis na rozloučenou, který Rudolf Fuksa svým rodičům napsal, se do jejich rukou nikdy nedostal, zůstal založený dlouhá léta v trestním spisu. První člen rodiny, který měl možnost do dopisu nahlédnout, byl až Jindřich Šnýdl, prasynovec Rudolfa Fuksy.

Z obou protokolů vyplývá, že Rudolf Fuksa umíral osm minut a Jiří Hejna ještě o čtyři minuty déle. Navíc oba byli popraveni oběšením, což znamená, že zemřeli na následky udušení a ne stržením vazů. Takový způsob popravý má k humánnímu zacházení s odsouzenými daleko. Přesto se v tehdejší době jednalo o běžnou praxi.

Osobně se domnívám, že by absolutní trest v moderní společnosti neměl vůbec existovat. Rizika spojená s tzv. justičními omyly jsou příliš vysoká a rozhodně nestojí za zmaření jakéhokoli lidského života. Nikdo totiž nemůže s jistotou vyloučit, že se v budoucnu neobjeví nové důkazy, svědčící o nevině odsouzeného. V případě zachování trestu smrti je pak náprava takové chyby bohužel nemožná.

O to děsivěji pak působí běžná soudní praxe v 50. letech, kdy se presumpce neviný nebrala vůbec v potaz. Již během výslechů se s obviněnými jednalo jako s usvědčenými zločinci, ze kterých je potřeba doznání „dostat“, a to libovolnými prostředky.³⁰⁹ Vyšetřovatelé jednotlivých kauz se tímto pravidlem často řídili. Část politických procesů vycházela z naprosto vykonstruovaných obvinění o údajně spáchaných zločinech. Trest smrti

---

³⁰³ NA, fond Generální prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka T 76/52, zpráva o výkonu trestu smrti nad odsouzenými z 9. 8. 1952.

³⁰⁴ Stejně jako v případě popraveného generála Píky a dalších politických vězňů nebylo žádosti o vydání ostatků rodině vyhověno. Režim se obával případných protestů a manifestací ze strany obyvatelstva, které by mohly doprovázet veřejný pohřeb.

Váhala, Rastislav: Smrt generála, Praha 1992, s. 136.

³⁰⁵ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I 146/51, žádost o vydání těla Rudolfa Fuksy rodině z 12. 8. 1952.

³⁰⁶ Na stejném místě byl pohřben 28. 2. 1950 do hromadného hrobu i Josef Toufar, obviněný z „Číhošťského zázraku“, který zemřel během vyšetřování.

K tomu více např. Kalous, Jan: Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950, zákulisí případu Číhošť, Praha 2001.

Kalous, Jan: Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950, zákulisí případu Číhošť, Praha 2001, s. 14.

³⁰⁷ NA, fond Státní prokuratura Praha, nezpracováno, spisová značka 7 Spt I, zpráva ústavu pro soudní lékařství z 20. 8. 1952.

³⁰⁸ Šnýdl, Jindřich: Zpráva o Rudolfu Fuksovi, nestránkováno.

³⁰⁹ Jako v případě Josefa Tofara v kauze „Číhošťského zázraku“. Ten na následky brutálních výslechů dokonce zemřel.

Kalous, Jan: Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950, zákulisí případu Číhošť, Praha 2001.

v podobných případech nebyl výjimkou. Jen v roce 1952 vynesl Státní soud v Praze celkem 53 absolutních trestů.³¹⁰

---

³¹⁰ Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena: Československá justice v letech 1948-1953, I. díl, Praha 2003, s. 156.

5.9 Rehabilitace odsouzených

5.9.1 Jiří Hejna a Rudolf Fuksa

Krajský soud v Ústí nad Labem dne 16. července 1990 rozhodoval v neveřejném zasedání o rehabilitaci obviněných. Jiří Hejna a Rudolf Fuksa byli podle zákona 119/90 Sb. rehabilitováni. Rozhodnutí Státního soudu z 12. března 1952 a Nejvyššího soudu z 15. května 1952 označil Krajský soud za neplatná a trestní stíhání za zločiny velezrady, vyzvědačství zastavil. Za zběhnutí vyměřil Jiřímu Hejnovi a Rudolfu Fuksovi trest odnětí svobody v trvání 5 let nepodmíněně.³¹¹ Jedná se o spodní hranici trestní sazby.³¹² Tím pádem se oba v očích současné justice dopustili trestného činu, jelikož jim zůstali tzv. zbytkové tresty. Pokud by však Rudolf Fuksa nezběhl od svého útvaru, do odboje by se patrně nikdy nezapojoval. Na jednu stranu tedy bývají činy bojovníků proti komunistickému režimu, mezi něž oba agenti-chodci patřili, až nekriticky vyzdvižovány, na určité skutky se však stále pohlíží jako na trestné činy.

11. listopadu 2008, ke Dni veteránů, dostal Rudolf Fuksa in memoriam Vyznamenání Zlaté lípy ministra obrany České republiky³¹³ za obranu demokracie. Stalo se tak na popud Vojenského historického ústavu. Toto vyznamenání udělila ministryně obrany Vlasta Parkanová.³¹⁴ Zlatou lípou může být oceněn občan, který se významně zaslouží o ochranu základních lidských práv a svobod, základních principů demokratického státu nebo se jinak zaslouží o obranu České republiky.³¹⁵ Rudolf Fuksa se tak stal jakýmsi symbolem v boji proti komunistickému režimu. Šlo totiž o jednoho z nejmladších popravených agentů-chodců.

Rudolf Fuksa se sice zapojil do 3. odboje proti komunistickému režimu, neučinil tak pravděpodobně z důvodů ideových, ale, jak sám uvedl ve výslechových protokolech, aby se mohl setkat s rodinou před emigrací do Spojených států. Rozhodně mu však nelze upřít statečnost³¹⁶, když se prakticky bez jakékoli přípravy ze strany zpravodajských služeb vydal na riskantní misi zpátky do Československa. Zvláště, když si byl vědom toho, že mu při zatčení může hrozit smrt, což se nakonec bohužel také stalo.

V rodném městě vyvolává příběh Rudolfa Fuksy rozporuplné reakce. Krátce po udělení vyznamenání předložili členové ODS návrh na zřízení pamětní desky pro Rudolfa

---

³¹¹ Jedná se o tzv. zbytkové tresty.

³¹² NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem z 16. 8. 1990, č. j. 1 Rt 59/90.

³¹³ Stalo se tak na návrh Vojenského historického ústavu.

Šnýdl, Jindřich: Rudolf Fuksa byl oceněn Vyznamenáním Zlaté lípy, Chrastavské listy, ročník 18, 2008, s. 1.

³¹⁴ Soukromý archiv Jindřicha Šnýdla, Vyznamenání Zlaté lípy 2008.

³¹⁵ Šnýdl, Jindřich: Rudolf Fuksa byl oceněn Vyznamenáním Zlaté lípy, Chrastavské listy, ročník 18, 2008, s. 22.

³¹⁶ Je těžké určit, zda-li Rudolfa Fuksu k nebezpečnému podniku vedla mladická nerozvážnost nebo měla vliv i touha po dobrodružství.

Fuksu. Ostře proti návrhu se postavili členové ČSSD, KSČM a částečně i nezávislí. Pamětní deska tedy schválená nebyla. Argumentem odpůrců desky byl fakt, že Rudolf Fuksa byl vojenský zběh, který údajně zradil svoji vlast.³¹⁷ U členů KSČM se nelze divit jejich odmítavému postoji, který do značné míry předurčuje politická příslušnost. Na druhou stranu by byla chyba zcela znevážit obětavost a statečnost, kterou oba mladí agenti-chodci projevili při riskantní misi do Československa.

Pamětní deska³¹⁸, která byla umístěna na dům³¹⁹, v němž Rudolf Fuksa žil, nakonec byla pořízena.³²⁰ Jelikož zastupitelstvo návrh Jindřicha Šnýdla, prasynovce Rudolfa Fuksy, vytrvale odmítalo, rozhodl se nakonec celou akci uspořádat jako soukromou.³²¹ Tím se obešlo odmítavé rozhodnutí radnice.

5.9.2 Ostatní spolupracovníci „protistátní“ skupiny

V rámci velké amnestie prezidenta republiky z roku 1960 byli na svobodu propuštěni Bedřich Klaška, František Novotný a Ludvík Vejrostek. Stále se však na odsouzené pohlíželo jako na zločince, jelikož jim udělené tresty zůstaly. Ludvík Vejrostek proto o osm let později požádal o rehabilitaci, ale ta byla v roce 1974 zamítnuta.

Rozhodnutí Státního soudu v Praze z 12. března 1952 zrušilo až usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem z 16. srpna 1990.³²² Odsouzení se dočkali spravedlnosti až po dlouhých 38 letech. Bedřich Klaška se rehabilitace nedožil, zemřel v roce 1974.³²³

---

³¹⁷ Smolík, Josef: Otevřený dopis zastupitelům města Chrastavy, Chrastavské listy, ročník 18, 2008, s. 22.

³¹⁸ Na pamětní desce je nápis „V tomto domě žil účastník protikomunistického odboje, občan města Chrastavy Rudolf Fuksa, narozen 27. 11. 1930 a popraven 9. 8. 1952. Čest jeho památce.“

³¹⁹ Současní majitelé domu údajně k jejímu umístění neměli žádné výhrady.

³²⁰ Náklady uhradil Ivan Vydra.

³²¹ K umístění desky došlo 13. prosince 2008.

(cit. 2011-04-12) dostupné z: <http://snydl.blogspot.com/2010/10/pametni-deska-rudolfa-fuksy-v-chrastave.html>.

³²² NA, fond Státní soud Praha, nezpracováno, spisová značka 6 Ts I 5/52, usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem z 16. 8. 1990, č. j. 1 Rt 59/90.

³²³ Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, s. 133.

6.0 Závěr

V procesu s Jiřím Hejnou a spol. můžeme sledovat provázanost osudů dvou mladých lidí, kteří se narodili ve stejný den a jejichž životy násilně ukončil komunistický režim v Československu. Další údajní členové dostali poměrně vysoké tresty odnětí svobody za napomáhání Rudolfovi Fuksovi a Jiřímu Hejnovi.

Motivace k útěku do SRN se u obou mladíků lišila. Zatímco Rudolfa Fuksu pravděpodobně dohnalo k emigraci obvinění z údajné krádeže, Jiří Hejna zběhl od útvaru PTP kvůli špatným životním podmínkám, které tam panovaly. K útvarům PTP byly přiřazovány osoby „nespolehlivé“ pro režim. Pro člověka mohlo přidělení k tomuto útvaru představovat silné ponížení. Nakonec se oba setkali na území Bavorska a přijali spolupráci se západní zpravodajskou službou. Stali se z nich agenti-chodci, i když každý měl důvody ke spolupráci různé. Jiří Hejna čekal se svou manželkou na možnost vycestovat do Austrálie, zároveň by vydělal tolik potřebné peníze pro zlepšení jejich tíživé finanční situace. U Rudolfa Fuksy šlo pravděpodobně o touhu znovu se setkat s rodinou, kterou musel narychlo opustit. Ani v jednom případě nesehrálo politické smýšlení výraznou úlohu, jak se později snažil prokázat Státní soud v Praze.

Jejich misi do Československa provázelo hned několik zásadních problémů. Oba mladíci postrádali jakýkoli špionážní výcvik, který by mohl výrazně zvýšit šanci na úspěch. Bohužel v tehdejší době bylo pro západní zpravodajské služby výhodnější vysílat větší množství agentů-chodců s menším nebo žádným výcvikem. Časté ztráty na životech tomu logicky odpovídaly. Nízký věk sehrál určitě také významnou roli. V době, kdy přistoupili na spolupráci, jim nebylo ani dvacet let. Chyběly jim potřebné zkušenosti, přestože si oba prošli určitou formou vojenského výcviku.

Během pobytu v Československu se dopustili zásadních chyb, které později vedly k jejich zatčení. Předně se pohybovali v místech, kde je mohl někdo poznat a nahlásit jejich přítomnost bezpečnostním orgánům. Toho si můžeme všimnout při pokusu o návštěvu rodičů Rudolfa Fuksy, žijících v Chrastavě. Ačkoli se přímo do města nedostali, zůstali přes noc v Liberci. Předtím se oba agenti-chodci pokusili najít úkryt u svých známých a příbuzných, přestože tím velice riskovali. Nakonec museli přespat na nádraží, navzdory tomu, že se jedná o další lokalitu, kde hrozilo vysoké nebezpečí zatčení bezpečnostními složkami.

Absence špionážního výcviku se podepsala i na výběru údajných spolupracovníků do skupiny. Hlavním úkolem Jiřího Hejny bylo vybudovat špionážní síť sbírající důležité

informace o dění v Československu. Z obavy před dopadením si však pro spolupráci vybírali pouze známé Jiřího Hejny. Prakticky všichni z nich pracovali manuálně a neměli ani přístup k důležitým osobám. Jejich přínos z hlediska sbírání relevantních informací byl bohužel velmi omezený. K ukládání zpráv vybudovali Jiří Hejna a Rudolf Fuksa mrtvou schránku na jednom schodišti v Plzni. Také zde si nepočínali příliš profesionálně. Správné místo pro uložení mrtvé schránky nevzbuzovalo žádnou pozornost případných kolemjdoucích a zároveň poskytovalo potřebné soukromí pro předání zpráv. Schodiště, na které bylo vidět prakticky ze všech stran, výše zmíněná kritéria nesplňovalo. Na druhou stranu nelze údajným spolupracovníkům Jiřího Hejny a Rudolfa Fuksy upřít statečnost, jelikož si uvědomovali riziko odnětí svobody, které jim za údajnou spolupráci hrozilo.

Osudovým se stalo setkání s bývalým spolupracovníkem Rudolfa Fuksy, Františkem Dolejšem. Z archivních materiálů je patrné, že to byl právě on, kdo ohlásil bezpečnostním orgánům přítomnost obou agentů-chodců. Kdyby Rudolf Fuksa pojal aspoň minimální podezření, že jej může kolega zradit, mohl při nejmenším zmást pátrací skupinu poskytnutím zavádějících informací o jejich dalším pohybu. Tím by získali tolik potřebný čas pro útěk do SRN.

Během soudního procesu byli všichni obvinění vydáni na milost a nemilost justici, plně sloužící komunistickému režimu. Snaha o argumentaci a uvádění polehčujících okolností vyšly naprázdno. Státní soud v Praze a později i odvolací soud neviděly důvod k udělení jiného než absolutního trestu pro Rudolfa Fuksu a Jiřího Hejnu. Přestože oběma agentům-chodcům ještě nebylo ani dvacet jedna let, nikdy se nedopustili žádné násilné akce, a to při zatýkání, kde k tomu měli příležitost a v podstatě neučinili nic, co by výrazněji ohrozilo bezpečnost Československa. Svou roli sehrál i fakt, že se jednalo o vojenské zběhy. Také proto se pravděpodobně Státní soud v Praze přiklonil k udělení nejpřísnějšího trestu. Ostatní obvinění byli odsouzeni k trestům odnětí svobody v trvání od dvou do osmnácti let.

Od popravy oba mladíky nezachránila ani žádost o milost prezidentu republiky. K jejímu vykonání došlo v Praze na Pankráci. Trest proběhl formou oběšení, při kterém ke smrti dochází až po dlouhých minutách. Rudolf Fuksa umíral osm minut a Jiří Hejna dokonce ještě o čtyři minuty déle. Rodičům ani jednoho z odsouzených nebylo dovoleno odvézt si ostatky svého jediného syna. Těla skončila v hromadném hrobě v Praze Ďáblicích.

Příběh Rudolfa Fuksy vyvolává i po tolika letech rozporuplné reakce, hlavně v Chrástavě, kde dlouhá léta žil. Dotyčnému bylo uděleno vyznamenání Zlaté lípy od ministryně obrany Vlasty Parkanové. Když se jeho prasynovec Jindřich Šnýdl pokusil o zřízení pamětní desky, část zastupitelstva Chrástavy se postavila ostře proti. Podle nich šlo

v první řadě o zběha od pohraniční stráže, který si žádné pocty nezaslouží. Nakonec k odhalení pamětní desky přece jen došlo, jen ne pod záštitou města. Celá událost proběhla jako soukromá akce.

V rehabilitačním řízení z roku 1990 soud v Ústí nad Labem sice zrušil veškerá obvinění proti Rudolfu Fuksovi a Jiřímu Hejnovi, přesto jim zůstal zbytkový trest právě za zběhnutí od svých útvarů. Přestože oběma mladíkům bylo teprve devatenáct let, rozhodli se pro velice riskantní podnik a právě tato statečnost by neměla být úplně odsunuta do pozadí.

7.0 Seznam použitých pramenů a literatury

7.1 Prameny

7.1.1 Archivní prameny

- Archiv bezpečnostních složek, fond MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-198 MV, Hejna Jiří a spol.
- Archiv bezpečnostních složek, fond 302-218-4
- Archiv bezpečnostních složek, oddělení archivních fondů vojsk MV Kanice, v. č. 6846, 796, 3776.
- Archiv bezpečnostních složek, Kanice, oddělení archivních fondů MNB-702-51.
- Národní archiv, Praha, Fond Státní soud NA, nezpracováno, spisová značka 6 TS I 5/52.
- Osobní archiv Jindřicha Šnýdla

7.1.2 Studie a tisk

- Bílek, Jiří: Československá armáda jako oběť i nástroj politické perzekuce, Sborník vybraných dokumentů z let 1948-1953, Praha 2005
- Formánková, Pavlína: „Vypořádali jsme se s Horákovou, vypořádáme se i s americkým broukem, Kampaň provázející proces s JUDr. Miladou Horákovou, Paměť a dějiny, 3, 2007/1
- Grulich, Tomáš: Potlačování dopadů zahraničního odboje v Československu prostřednictvím bezpečnostních složek, Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve Střední Evropě, sborník k mezinárodní konferenci, Praha 2010
- Kalous Jan: Generál Jan Šejna, předmět zájmu vojenské kontrarozvědky, Securitas imperii, 8, 2001
- Málek, Jiří: JUDr. Vlastislav Chalupa, agent StB, Securitas imperii, 2, 1994
- Mallota, Petr: Tragická mise kurýrů Rudolfa Fuksy a Jiřího Hejny, Paměť a dějiny, 4, 2010/4
- Povolný, Pavel: Operativní technika a StB, Securitas imperii, 1, 1994
- Pulec, Martin: Nástin organizace a činnosti ozbrojených pohraničních složek v letech 1948-1951, Securitas imperii, 7, 2001

- Řezníček, Jiří: Spojte se všichni utlačovaní a svrhnete tu bolševickou sebranku, Paměť a dějiny, 4, 2010/3
- Smolík, Josef: Otevřený dopis zastupitelům města Chrastavy, Chrastavské listy, ročník 18, 2008
- Šnýdl, Jindřich: Rudolf Fuksa byl oceněn Vyznamenáním Zlaté lípy, Chrastavské listy, ročník 18, 2008
- Tomek, Prokop: Netradiční metody přechodu státní hranice kurýry v době studené války, Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě, sborník k mezinárodní konferenci, Praha 2010
- Tomek, Prokop: „Případ Dr. Doležel a spol.“ – vazební podmínky osob „Případu Krčmář“, Securitas imperii, 7, 2001
- Veber, Václav: Padesátá léta v Československu, komunismus na domácí scéně, Securitas imperii, 7, 2001
- Veber, Václav: Xaver-Jindra, Odboj na Kutnohorsku a Čáslavsku, Paměť a dějiny, 3, 2009/1

7.2 Literatura

- Bartošek, Karel: Český vězeň. Svědectví politických vězeňkyň a vězňů let padesátých, šedesátých a sedmdesátých. Praha – Litomyšl 2001
- Bartošek, Karel: Zpráva o putování v komunistických archivech, Praha – Paříž (1948-1968), Praha – Litomyšl 2001
- Bílek, Jiří; Kaplan, Karel: Pomocné technické prapory 1950-1954. Tábory nucené práce v Československu v letech 1948-1954, Vznik, vývoj, organizace a činnost, Praha 1992.
- Dragoun, Zdeněk: Bakalářská práce, Pohraniční stráž na Liberecku v letech 1948-1968
- Hejl, Vilém: Zpráva o organizovaném násilí, Praha 1990
- Ivanov, Miroslav: Justiční vražda, aneb, Smrt Milady Horákové, Praha 2008
- Juza, Josef: Svědectví o PTP okresu Rychnov nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou 1996
- Kalous, Jan: Instruktažní skupina StB v lednu a únoru 1950, zákulisí případu Číhošť, Praha 2001
- Kaplan, Karel: K politickým procesům v Československu 1948-1954, Praha 1994

- Kaplan, Karel: Kronika komunistického Československa, Doba tání 1953-1956, Brno 2005
- Kaplan, Karel: Nebezpečná bezpečnost, Státní bezpečnost 1948-1956, Brno 1999
- Kaplan, Karel: Největší politický proces, M. Horáková a spol., Brno 1995
- Kaplan, Karel: Nekrvavá revoluce, Praha 1993
- Kaplan, Karel: Stát a církev v Československu 1948-1953, Brno 1993
- Kaplan, Karel: StB o sobě, výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka, Praha 2002
- Kaplan, Karel: Zpráva o zavraždění generálního tajemníka, Praha 1992
- Kaplan, Karel; Paleček, Pavel: Komunistický režim a politické procesy v Československu, Brno 2001
- London, Arthur: Doznání, Praha 1968
- London, Artur: K pramenům Doznání, Brno 1998
- Mládková, Barbora, Diplomová práce, Politické procesy 50. let, Krajský soud v Liberci 1953-1954
- Pacner, Karel: Československo ve zvláštních službách, Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989, Díl III., Praha 2002
- Pavka, Marek: Kádry rozhodují vše, Kádrová politika KSČ z hlediska teorie elit (prvních pět let komunistické vlády), Brno 2003
- Pejčoch, Ivo: Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955, Praha 2009
- Pejčoch, Ivo; Tomek, Prokop: Agenti-chodci na popravišti, Kurýři západních zpravodajských služeb popravení v letech 1949-1958, Praha 2010
- Pernes, Jiří: Krize komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století, Brno 2008
- Pulec, Martin: Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek, Seznamy usmrčených na státních hranicích 1945-1989, Praha 2006
- Ströbinger: Vražda generálního tajemníka, Brno 1991
- Šnýdl, Jindřich: Zpráva o Rudolfu Fuksovi, nestránkováno
- Tomek, Prokop: Na frontě studené války, Československo 1948-1956, Praha 2009
- Utitz, Bedřich: Neuzavřená kapitola, Politické procesy 50. let, Praha 1990
- Váhala, Rastislav: Smrt generála, Praha 1992

- Vaněk, Pavel: Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955, Praha 2008
- Vavroušek, Jaroslav: Zelení dragouni, aneb o hranici trochu jinak, Třebíč 2003
- Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena a kolektiv: Československá justice v letech 1948-1953, I. díl, Praha 2003
- Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena a kolektiv: Československá justice v letech 1948-1953, II. díl, Praha 2004
- Vorel, Jaroslav; Šimánková, Alena a kolektiv: Československá justice v letech 1948-1953, III. díl, Praha 2004

7.3 Internetové stránky a dokumenty

- www.totalita.cz
- Ústav pro studium totalitních režimů - www.ustrcr.cz
- stránky Jindřicha Šnýdla – <http://snydl.blogspot.com/>
- Dopisy z cely smrti – dokumentární cyklus České televize

8.0 Seznam zkratek

ABS	Archiv bezpečnostních složek
AFCR	American Fund for Czechoslovak Refugees
CIA	Central Intelligence Agency
CIC	Counter Intelligence Corps
CIG	Central Intelligence Group
CIO	Czechoslovak Intelligence Office
ČSR	Československo
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
IRO	International Refugee Organisation
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MIS	Military Intelligence Service
MNB	Ministerstvo národní bezpečnosti
NA	Národní archiv
ODS	Občanská demokratická strana
PTP	Pomocný technický prapor
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SRN	Spolková republika Německo
StB	Státní bezpečnost
VKR	Vojenská kontrarozvědka

9.0 Seznam příloh

Obr. 1 – Rudolf Fuksa (osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

Obr. 2 – Jiří Hejna (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 3 – Mladý Rudolf Fuksa (osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

Obr. 4 – Falešný občanský průkaz Rudolfa Fuksy (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 5 – Falešný občanský průkaz Jiřího Hejny (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 6 – Fotografie místa uložení mrtvé schránky (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 7 – Fotografie místa uložení mrtvé schránky v současnosti (osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

Obr. 8 – Rudolf Fuksa (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 9 – Vyznamenání Zlaté lípy udělené Rudolfu Fuksovi (osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

10.0 Přílohy

Obr. 1 – Rudolf Fuksa (osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

Obr. 2 – Jiří Hejna (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 3 – Mladý Rudolf Fuksa (osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

Obr. 4 – Falešný občanský průkaz Rudolfa Fuksy (Archiv bezpečnostních složek)

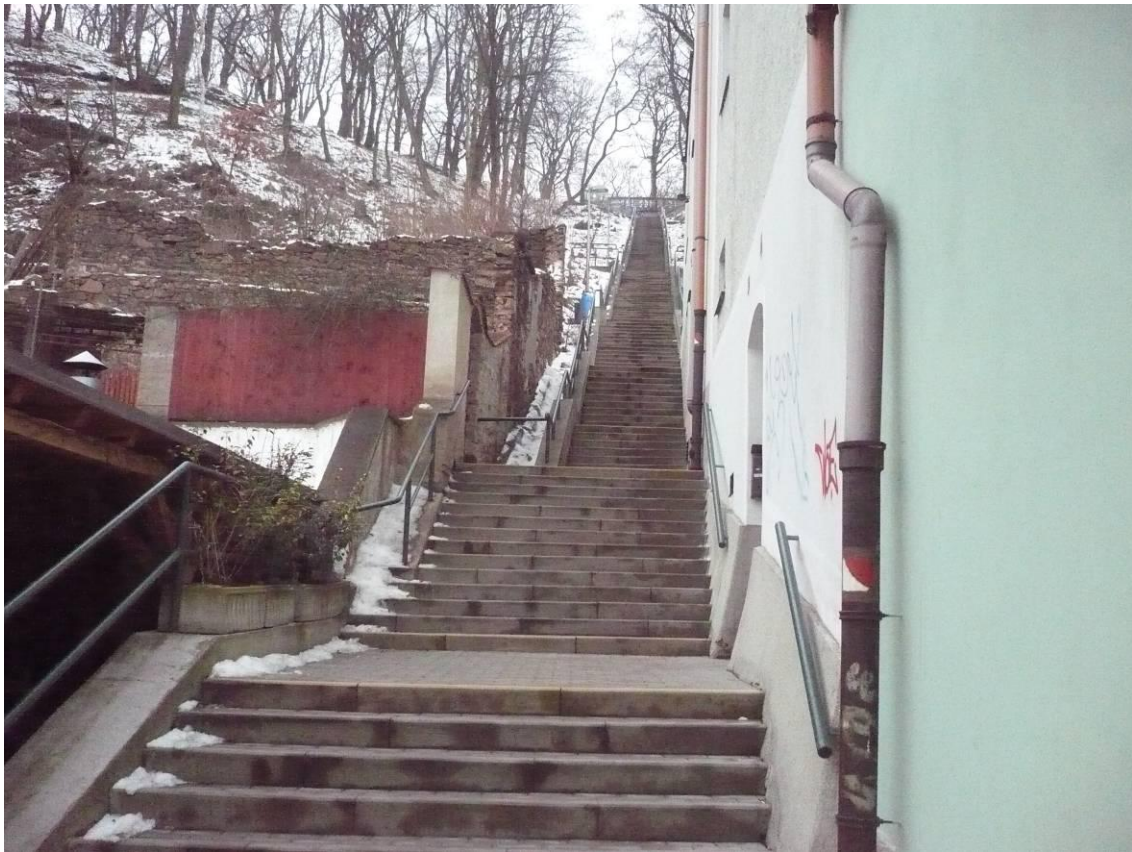

Obr. 5 – Falešný občanský průkaz Jiřího Hejny (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 6 – Fotografie místa uložení mrtvé schránky (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 7 – Fotografie místa uložení mrtvé schránky v současnosti

(osobní archiv Jindřicha Šnýdla)

Obr. 8 – Rudolf Fuksa (Archiv bezpečnostních složek)

Obr. 9 – Vyznamenání Zlaté lípy udělené Rudolfu Fuksovi

(osobní archiv Jindřicha Šnýdla)